

JOONI

Bakaang Tampara Doorenang

Jiisuu' Karistoo'koong

Kara Baavootunanka Ane'kooning

- 1:1 Kuunoo' Jiisuu' Karistoo' Kansi'koo Pou'nung-koong
2:1 Jiisuu'ke Taa'ni'antananka Ta'nimpaarii'nanka Nko Tutumpuu'na'
5:1 Jiisuu'ke Taare-antavurima Nau-antavuriko'na' Kuunoo' Doong
Meekeng-koo
11:1 Jiisuu' Jerusalema'aape Nanuko Ovontunge Tee Dupisi'koo Piavorou'na'
13:1 Barevare-nupoong Sipurira Jiisuu' Bauma-anko Toroaravaing Nauvuru'na'
18:1 Jiisuu' Sisikeera Tora'antavai Dupisi'aako Napo' Daa'aru'na'

Kuunoo' Jiisuu' Karistoo' Kansi'koo Pou'nung-koong

(1:1-51)

Tee Kara Masikung Okonaa Paning-eta Naning-naumpuu'na'

1 ¹Tenang tutuna' masipo' Kumponing bakaang Kara~ Matau Okonara^a overimpari otoko'nung. Tee aa'nung kansi' mme' pupu'aravaruko Kumponing ninka nari' otoresi Kumponing-naumpui otoko'.

²Ee', tee ee'nung tee' tutuna'noo'ka Kumponing ninka otoreko'. ³Ookara kapoo'nanka teing teie nkovuru'ning. Kapoo'nanka nkonii'nanka-koo narung kapoo' otoa' teie nkovuaruko tavo'aru'nung. ⁴Tee-koo kuunge domaang okora'ari otou', ee'noko tee domaang tee nantoong biikaang araka deempari otou'. ⁵Ee'noko tee araka mutaanang-koo arakavari otoi otomaung, teie mutaanange tee daka'koo punkaampuaruko~.

^a **1:1** Aung tee Karistoo', tee Kumponing uro'ke noru'ui pako'pari'uu'nung nantoong domaang moo'evurira tarevuriaing. Ooveai Mkn 19:13.

⁶Aung aa' tee, naning nii'nara tavo'aru'nung miring Jooni.
⁷Kumponing botovuio' pou' ookara nantoong nauvurii'naang tee araka, sira'parako masika'antavaavaina'. ⁸Jooni tee, tee araka deea', nka tee Jooni pou' tee araka minkuvuma. ⁹Tee minkuvuko'nung tee araka masakung, ookara nantoong a' kansi'koo ponto'arimaing araka-antavurimaung. ¹⁰Tee tee kansi'koo ponto'arara otoko', tee aa'nung kansi' nkovuu'nung, teka teing kansi'nupoonge tasi'paavaruko'nung tee. ¹¹Bane baka bakaning meekupoong-anko poio', teka teinge tee aroo'aavaruko'nung. ¹²Nii'ninge deeko' aroo'aako teie teing ookara iri' avuru' Kumponing baurukaa' deemparii'naang, teing bakaang miring pankaing masika'antavau'ning deempariko. ¹³Teing teing Kumponing baurukaa' ponto'nii'nuka; biumaraang-koong erenge deea', mono-koong piiai deea', ee'noko naning bakaang mataue deea'; teing baka Kumponing baurukaa' deeng-antavuru'ning.

¹⁴Ee', tee Kumponing bakaang Kara Okonara tee mono-po'nung deemparu' ee'noko nii' ninka nari' otou' tee teinge piai naankai ee'noko tee kara masakung aa'ninge maanto'. Bakaang domaang-eta arakavario' ooampiru'nung tee tee-pina' tee Bauring narung masakung kirokai bakaang meenasi Bauma-itaing.

¹⁵Joonie tee minkuvuu'; bokuma aa'puu', "Aung ee'nara naning minkuanko'nung, aa'panko'nung: Naning tee ning-koo dama'ke pomaang tee bakei ning puru'mui otong. Ning paramaavaruko teroita otou'nunge."
¹⁶Biraanke-antamuriko nii' ookara bauta'nanka nkavampikoo' bakaang avusiro' pankaing okora'ario'. ¹⁷Kumponing bakaang boto Moosesi avuio' teie nii' pare'muru'; piai^b naning otoa' tee boto tampa' tarevui tee kiimata baari'upeu'nung (Rom 8:3).^c ee'noko kara masakung^c ta'ni'poi minku Jiisuu' Karistoo'koo kuunge po'antavuu'. ¹⁸Naning otoa' Kumponing oovuu'nung. Bauring narung masakung kirokai, tee narung bauma ninka navuaremaung. Teie ee'narai Kumponing tampa' naumurimang.

Jooni Minkinara Bakaang Daanki
(Mat 3:1-12; Mak 1:7-8; Luk 3:15-17)

¹⁹Ju'koong ovontung Jerusalema'nupoonge piristi'nanka ee'noko biikaning pakupakunanka botoaarui Jooni tana'aava'naang, aa'paava'naang, "Da' baa ee'nara?" ²⁰Ee'noko tana'aako Joonie kapoo' baku'ua' tampa' sira'pari aa'purui: "Ning tee Kumponing-etaing teroita

^b 1:17 Tee urikung kara Moosesie pare'uu'nung naninge toto'pura tee nau'ka dupisi'koong tampuu', piai otoa' (Ibr 10:28). Ee'noko ^c 1:17 Tee tee kara dupeari oto' (Ibr 10:1), aa'noko tee taung masakung domamariainavung ee'noko tee iri' Tanuaang Meekung-etaing makosi-antamurimang tevung siong-koo.

Pako'pari'nii~ deea', nantoong domampurira tarevuriaing.”²¹ Tee'puko aa'pau', “Da' ee'nara baa, Eliasi ee?”^d Ee'noko Joonie maku'urima aa'puru', “A, ning tee deea'.” Ee'noko napo' nia'aama aa'pau', “Da' ee tee nakaronung nempampimaung ee?”^e Ee'noko maku'urima aa'puru', “Otoa'.”²² Ee'noko napo' nia'aama aa'pau', “Nka da' ee'nara baa? Naumeriaing nantoong botomaaring nauarampiaina'. Da' baa daka tantaramaung?”²³ Ee'noko Joonie maku'urima aa'puru', “Teie nakaronarai Aisaia'ke urikamu' ning-koo minkuvuu' Daari Meekung-koo aa'puu'noo'ka,

‘Aurong narung naning-koong, naning mee'bora' sirakamaa' otoi bokuma aa'pumaang, maamu-antaveriaing tee taung Ovoring bakaang. Koompevuriaing poainavung.’ ” *(Aisaia' 40:3)*

²⁴Nii'ning napo' te' otoroko' Boto Keperuu'navitue~ botoario'.²⁵ Teinge napo' Jooni nia'aama aa'pau', “Da' ee'nara Tee Pako'pari'nii', Eliasi, ee'noko tee nakaronung nempampimaung deeaung deeko' aming-koo ee'narai dake nantoong ntong-koo minkiverima meeka'antaverimaung?”²⁶ Ee'noko Joonie kara maku'urima aa'puru', “A, tamung ntong-koo minkie meeka' antavarampimang. Nka nii'nung noru'eriaung naning pankaing dii'koo meu' donkonui otong.”²⁷ Tee ning-koo dama'ke poaing naurampimaung aa'na' apoo'mui otoing, doonge-taara~. Tee ee'nara poko aa'na' tampa' taaraveriai!”²⁸ Aung kapoo' ookara Beetani-namono-koo nkoaru' Joo'dani-nari-koo amenka'aapei, Joonie nantoong ntong-koo minkivurima meeka'antavuriko'noo'ke.

Joonie Tee Uripo'keta Pako'pari'nii' Poko Tasi'puu'na'

²⁹Teketa tee dauna'mung Joonie Jiisuu' oovuu' poko, ee'noko aa'puru', “Ooveriko, aunkapeto tee ee'nara Kumponing Bakaang Sipisipi'koong Kampia aarumo orara tonta'uaing ookara kansi'nupoong-koo.”³⁰ Tee aung ee'nara tee naning ninge minkuamaung, aa'pama, ning-koo dama'ke poaing naning bakei ning-koo dau basi. Ning o'noaruko otou'.³¹ Aung ee'nara naning ninge noru'ampa' minkuanko'nung, ee'noko ning tavo'maru' dii' Isireeli-nupoong ntong-koo minkirampima meeka'antarampiko, dii'ke tasi'perii'naang aung naning.”

³²Joonie daankivurima aa'puru', “Ninge Tanuaang Meekung kuukuu'pina' siarako paning-eta siarara tee-koo dau pantoko ooansing.³³ Ee'noko ninge koonto' noru'ampa', nka Kumponing, botomuu'nunge

^d 1:21 Teie nakaronarai~ Malakai-e temu' Ju'nupoong nauvuru'nung tee temu'nung nakaronara pankaing, Eliasi, napo' tavo'aravaing nantoong maamu-antavurii'naang Ovoring poaing-koo. Ooveai Malakai 4:5. ^e 1:21 Temu' urikamu' Kumponing Moosesi karantavuma~ Karistoo'koo minkuvui aa'puu', “Dama'ke ninge nii'nara nakaronara pankaing teing Isireeli-nupoong-koo meu'keta daa'evorompang da'pina' oro'nara.” (Boto 18:18)

nantoong ntong-koo minkiarama meeka'antavarama'naang, aa'muu', 'Dake Tanuaang Meekung siarara dau pantoko oovee'naang tee-koo naning-koo. Tee ee'nara tee Tanuaang Meekung ninka meeka'antavuriaing.' ”³⁴ Joonie aa'puru', “Ninge ooansing, ee'noko naurampimang, aung ee'nara tee Kumponing Bauring.”

Tutuna'ning Barevare-nupoong Jiisuu' Bakaning

³⁵ Teketa tee Jooni dauna'mung napo' te' otoko nee' ninka bakaning barevare-nupoong-koonanka ninka. ³⁶ Ee'noko Joonie Jiisuu' nanuko oovura aa'muretu', “Aunkato ee'nara Kumponing Bakaang Sipisipi'koong Kampia.” ³⁷ Ee'noko tee nee'ke Jooni taaravampeta Jiisuu' siompampetu'. ³⁸ Jiisuu'ke dama'du-aape nee'ke siompampeko oomureta nia'muretu' aa'puma, “Dee'ke aming besi'eremang?” Ee'noko nee'ke maku'ampetu' kara, aa'pampema, “Raabai' ee, da' are' otomaung?” (Aung Raabai' miru'noo' Nau-anta Pankaing.) ³⁹ Ee'noko bokumurema aa'muretu', “Poreta ooverei.” Teketa tee nanampetai'nange ooampetu' te' ee'noo' otoko'noo'. Tenang ee'nang duaa' sirang poio'. Ee'noko te'mung doong tee ninka o'noru'.

⁴⁰ Tenang Joonie tasi'antamureko Jiisuu'koo bi'maresi nanampetu'. Nee' ee'naanka Aanduru', Saimoni' Piita baara'ma'nung ninka. ⁴¹ Ee'noko namu'ke Aanduru'ke bataata Saimoni' besi'uu'. Ee'noko oovurai'nange nauvuma aa'puu', “Nee'ke pe'numpampesing tee Kumponing Pako'pari'nii' nii' domang moo'murima taremuriaing-koong” (Kiriki'na' tee Karistoo' tampaamaung). ⁴² Ee'noko Aanduru'ke enang Saimoni' Jiisuu'anko tavo'uu'. Jiisuu'ke oovurai'nange aa'puu', “Da' Saimoni', Jooni bauring. Dakaang miring Siipasi deemparavaing,” Kiriki'na' tee Piita' tampaamaung.

Jiisuu'ke Pilipi'naanka Natanielo' Bokuvuretu'na'

⁴³ Aung aa' napo' dauna'mung Jiisuu' Kaaleli'navete-aape nanu'koo piavou'. Ee'noko Pilipi' oovurai'nange aa'puu', “Ni'ninka nanampeaing.” ⁴⁴ Aunoo' Pilipi' Besaida-nung. Te' osi Aanduru'namainta Piita otoreko'noo'. ⁴⁵ Ee'noko Pilipi'ke Natanielo' besi'uma oovura nauvuma aa'puu', “Nii'ke pe'numpampirieeng tee ee'nara naning Moosesie buuku-koo daarivuu'nung Kumponing bakaang boto-koong-koo, tee ee'nara naning nakaro-nupoong urikupoong daariau'nung biikaang buuku-koo. Aung bakaang miring Jiisuu', Josepa' bauring, Nasareti'nung.” ⁴⁶ Ee'noko Natanielo'ke maku'uma aa'puu', “Arekee'? Kapoo' ee tampara Nasareti'keta popeu'?” Ee'noko Pilipi'ke aa'puu', “Pora ooveaing.”

⁴⁷ Ee'noko Jiisuu'ke oovuu' Natanielo' tee-anko poko, ee'noko aa'puu', “Aung ee'nara koonto' Isireeli-nupoong-koong. Tosi nkovuaunge.”

^f 1:42 Tee Manto pina' nari'.

48 Natanielo'ke nia'uma aa'puu', "Dake arekee' ning noru'meing?" Jiisuu'ke aa'puu', "Da' ninge tero ooransing Pilipi'ke mme' bokuruaruko kokoki-navari-koo boong ueentari otoko." 49 Ee'noko Natanielo'ke maku'uma aa'puu', "Nau-anta Pankaing, da' ee'nara Daurarong~ nii' Isireeli-nupoong niikaang." 50 Jiisuu'ke aa'puu', "Dake ee masika'antamemang aa'dansing-koo, 'Da' ninge ooransing kokoki-koo boong ueentari otoko.'? Dake kapoo' mmaw' pankainanka aung-koo dau basining ooveainge." 51 Ee'noko Jiisuu'ke aa'muru', "Masika' naurampimang, paning bere'arako ooveriainge, ee'noko Kumponing bakaning koosinunanka ee'deto ee'noko ee'depeto nanaako oovereriaing ning-anko Tee Naning-naumpo' Paning-etaing-anko."

Jiisuu'ke Taa'ni'antananka Nko Tutumpuu'na'

(2:1–4:54)

Minkunaa Nampeesi Nkoau'nung-koong Kana-navuntu'koo

2 1 Ke'munta doong tankiniuio' nampeesi-koong paroro Kana-navuntu'koo nkoau' Kaaleli'nameng-koonoo'ke. Jiisuu' bauko te' otou'. 2 Jiisuu' ee'noko nii' bakaning barevare-nupoong nanampiru' tee-koo ee'nara-koo paroro-koo nampeesi-koong-koo. 3 Teketa tee, ookara uaini oparako Jiisuu' baukoi aa'puu', "Uaini oparing. Enang oto'evoroo!" 4 Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu', "Ee nko', arekee'? Nkaang batei mme' makotua!" 5 Teketa Jiisuu' baukoi teing taamang banto'nuka teke otoroko'ning nauvurima aa'puru', "Kapoo' naururiaing nkoveriai." 6 Teke ~nareng-taa utau kapang-kooning ntong-po'ning te' otoko' taramu-pina' basi pankaing-pina', Ju'nupoonge temurii'keta ntong nke'aama amutemurii' kapoo' duu'paako'ning biikaang toomo siompai. 7 Ee'noko Jiisuu'ke teing taamang banto'nuka aa'puru', "Aing utauning maanto'eriaing ntonge." Ee'noko teinge maanto'ama koonto' a'dei'ke karange basiau'. 8 Ee'noko maanto'aio' Jiisuu'ke nauvurima aa'puru', "Enang tee-koo ntong-koo nii'naru' nke'erira tavo'eriaing tee-anko paroro okovenung-anko." Ee'noko tee-anko tavo'au'. 9 Ee'noko ntong avaiio' mantompuu', koonto' uaini deempario'. Teie noru'uaruu' aung uaini okora'noo'. Teinge nainge taamang banto'nankai ntong nke'au'ninge noru'au'. Ee'noko teie paroro okovenunge mantompura tee naning nampeesiarako'nung bokuvura aa'puu', 10 "Nii'ke ookarai uaini tampara masikung tutung avorompimaung, ee'noko nantoonge tee opaako dama'ke tamunsi'nung uaini avorompikoo'. Ee'noko dake tampara uaini pinka'eing bera enang dama'ke amerimaang."

11 Aung Jiisuu' bakaning taa'ni'antananka-koo tutuna'nung. Tee nkovuu'nung Kana-navuntu'koo, Kaaleli'nameng-koonoo'ke. Teke

ee'nook'ke bakaang meenasi sira'paru' ee'noko nii'ke bakaning barevare-nupoonge masika'antavampiru'.

¹²Ee'noko teketa Jiisuu' ee'noko bauko ee'noko baara'mainkaang ee'noko nii' bakaning barevare-nupoong nanampiru' Kapaneume'navuntu'aape. Ee'noko temono-koo nii'ning doong o'noru'.

Jiisuu'ke Dootuu'nava Pankava-koo Baave Nkonuka Bata'uru'na'
(*Mat 21:12-13; Mak 11:15-17; Luk 19:45-46*)

¹³Tenang Ju'nupoong biikaang Taamang Baari'koong~ due'uiio' Jiisuu' Jerusalema'aape nanuu'. ¹⁴Ee'noko Jiisuu'ke nantoong oovuru' parang-koo dootuu'nava pankava-koong-koo kuunge baaveveeko boromaka' dovang, sipisipi' dovang, kuukuu' dovang parekanumpo'. Ee'noko napo' nantoong mooni' aampari'aako'ning oovuru' biikaang ba'nava'ngang-koo ba'namparirio'. ¹⁵Ee'noko Jiisuu'ke mo'ming nerivura nipo'urima ookara kau' karenaumo bata'uru' dootuu'nava pankava-ita, sipisipi' dovang, boromaka' dovang. Ee'noko Jiisuu'ke batanang-nanka pe'dempuru' mooni' aampari'aako'ning biikaning, ee'noko biikaang mooni' purarinka'evuru'. ¹⁶Ee'noko teing nantoong kuukuu' baaveaako'ning Jiisuu'ke nauvurima aa'puru', "Te'nemperiaing anketa. Mma' bakaang pava baaveroma deeng-antaveriauka." ¹⁷Ee'noko nii'ke bakaning barevare-nupoonge noru'ampiru' Daari Meekunge minkuvuu'na', aa'puu'na',

"Nkaang domang-eta pia aa'na' o'nong dakaang pava meekung otoi oto'koo." (*Kena 69:9*)

¹⁸Teketa tee Ju'koong ovontunge maku'aama tuu'ai nia'aama aa'pau', "Da' pankaing deeko', tee' nkovepeu'nung, taa'ni'anta naumeriaing." ¹⁹Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Aung pava dootuu'nava turamperiko beenang doong-koo napo' daa'ampaing." ²⁰Teketa napo' teinge nia'aama aa'pau', "Beenang doong-koo masika' kaniepeu'? Makotua'. Ava dootuu'nava pankava pankaroonge kaniampiru'nava karenaumo kivora-ita ~namare'taa-koo."

²¹Tee dootuu'nava tampuko'nung miru'noo' tee ee'nara Jiisuu'nung mono. ²²Dama'ke boo'keta daa'ario' nii'ke bakaning barevare-nupoonge napo' noru'ampiru' tee' minkuvuu'na'. Ee'noko Daari Meekung masika'antavampiru' ee'noko tee kara Jiisuu'ke minkuvuu'nung.

Jiisuu'ke Ookara Nantoong Biikaang Aarumo Noru'uri Otong.

²³Teketa tee Jiisuu' otou' Jerusalema' Taamang Baari'koong-koo~. Ee'noko te' otoko mmou'ke masika'antavau' taa'ni'antananka nkovuu'ning ooaama te' otoroita'. ²⁴Nka Jiisuu'ke tee masika'antavuriaruko' ookara biikaang aarumo noru'uitaa'. ²⁵Bane naninge kapoo' nauvuaruko tampa' noru'uko' nantoong-koo tungsi-koo oting.

Jiisuu' Nikodemasi Ninka Minkuaretu'na'

3 ¹Enang tee naning narung otoko' miring Nikodemasi. Tee Ju'nupoong-koong pankaing, Boto Keperuu'navitu-koong. ²Ee'noko nii'na'mung muunga Jiisuu'anko pora aa'puu', "Nau-anta Pankaing ee, da' nii'ke noru'dampiri otong. Da' nau-anta Kumponing botoruu'nung. Aing taa'ni'antananka nkovemaing naninge baka nkovuarupeu' Kumponing ninka nari' otorea' dei." ³Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Masika' nauramaang, naning napo' ponto'aravarui dei, Kumponing bakaang muu' oovuarupeu'." ⁴Nikodemasi aa'puu', "Arekee' napo' naning pankara ponto'arapeu'? Bauko-koong-koo manong-koo napo' tumparavarupeu' kemu'kana' napo' ponto'araa'naang." ⁵Ee'noko Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Masika' nauramaang, naning Kumponing bakaang muu'koo tumparavarupeu' ponto'aravarui dei ntong-eta ee'noko Tanuaang Meekung-eta. ⁶Mono-koong ponto' mono-pina' ooampimaung, ee'noko Tanuaang Meekung-koong ponto' domaang-pina' ooampiarupeu' dutai. ⁷Ta'niniauka' aa'pansing-koo, 'Dii' nau'ka napo' ponto'dariaing.' ⁸Doving piavomana' duparama eevumaunge. Dake tamung bakaang kara taaravepeu' ee'noko dake noru'earupeu' areketa pomaang ai' are'aape nanumang. Tee' nari', dake tasi'pearupeu' nantoong Tanuaang Meekung-eta ponto'arimana'." ⁹Nikodemasi aa'puu', "Arekee' tee' nkoarapeu'?" ¹⁰Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Arekee' dake aung noru'ea' otong bane pankaing, kake'ii-anta Isireeli-nupoong biikaange? ¹¹Masika' nauramaang, nii'ke tampa' noru'ampiritaa' karompimaung, ee'noko kapoo' ooampiritaa' minkuampimaunge. Ee'noko dii' aung niikaang kara taara-koo piaroriaung. ¹²Dii'ke masika'antameriaung kapoo'koo kansi'koong-koo naurampiko arekee' masika'antameripeu' ninge kapoo' paning-kooning naurampiko? ¹³Ee'noko nii'nung naning paning-koo nanuu'nung otoa', ning narung, ning Tee Naning-naumpo' Paning-eta mou'nung. ¹⁴Tee' Moosesie boru' koopa'koong intampuu'na' tuuku-koo mee'bora' sirakamaa'koo tee' nari' nau'ka ning Tee Naning-naumpo' intamaavaing. ¹⁵Kumponing tee' nkoaraa'naang miru'uu'nung taung daare'uu'naang nantoong domaang isikung okovuriaing-koong, teing ookara ning masika'antamaavaining." Jiisuu'ke tee'puu'.

¹⁶Ee', Kumponingee nii' ookara kansi'nupoong aa'na' piaamurikotaa' tee Bauring narung masikung kirokai taura'puu'nung tee boo'paraa'naang nii' paku-koo; bera tee naning tee masika'antavuaing paa'aravauka'nung, teka domaang oparavaung oto'evuaing. ¹⁷Kumponingee Bauring botovuu' domang-antanung deemparaa'naang, tuumpinung deea'. ¹⁸Baa tee Kumponing Bauring masika'antavumaung tee kiimata nkavuauka'nung, ee'noko baa tee Kumponing Bauring masika'antavuaung tee kiimata-numpo', Kumponing Bauring narung masikung kirokai

masika'antavuaruko. ¹⁹Tee kiimata nka-koong okora'noo' ee': Araka a' kansi'koo poko nantoong kontevorou', mutaanang narung piavoroi biikaang orara-nko daka'koo. ²⁰Naning tee kapoo' orara nkovumaung bakei aa'na' piavoang araka-koo ee'noko kupi'omaung araka-anko po'koo bakaning orara nko-nko sira'para'neeng-koo. ²¹Ee'noko naning tee kapoo' masakung siomputaa' nkoaramaung tee araka-anko pomaung, ookara kapoo' nkovuining sira'paraa'naang Kumponing dotu-anta-koo nkonii' deemparako.

Jooni Minkinarai Jiisuu' Tasi'antavuru'na'

²²Aung aa' tee teketa nii' bakaning barevare-nupoong tee Jiisuu' ninka nanampiru' Judia'nameng-koo. Nii'ning doong teke tee ninka o'noru' nantoong ntong-koo minkivurima meeka'antavurima. ²³Tenang napo' Joonie nantoong nii'ning ntong-koo minkivurima meeka'antavuriko' linong-a, Sielima'navuntu'koo due'ka, te' ntong mmou'po'noo' deemparako. Nantoong mmou' te' beroko' Joonie minkivurira meeka'anta-koo. ²⁴Tenang ee'ngang mme' Jooni kiimatavarava'.

²⁵Ee'noko nii'ning Jooni bakaning barevare-nupoong-kooning tata'eeko' Ju'nupoong-koong narung pankaing ninka kiiroraa'anta aarumo meekung-koong. ²⁶Aung aa' tee, Jooni bakaning Jooni-anko berou' nauaava'naang. Aa'pau', "Nau-anta Pankaing, tee ee dake naning noru'emaang ntong-koo aveteka'koo otoresieeng Joo'dani-nari-koo tee ee'nara naning dake minkueu'nung? Tee ee'nara naninge enang nantoong ntong-koo minkivurima meeka'antavurimaang, ee'noko ookara tee-anko nanaamaang." ²⁷Joonie maku'urima aa'puru', "Naning otoa' kapoo' oto'evupeu'nung Kumponinge avuaruko. ²⁸Dii'ke tero taaraveru' tee kara ninge minkuama aa'pantu'nung, 'Ning tee Pako'pari'nii' tavo'aravaing-koong deea', teka Kumponinge botomuu' tee-koo ee'nara-koo uro'kanoo' nanama'naang.' ²⁹Nampeesi-koong paroro-koo, teni manikuma teni tee nampeesinara ba'aang. Ee'noko tee ba'maiko' tamung due'ke donkonui nempari taaravuma doturotuarapeu' tee nampeesinara karoko. Tee' ee'na' teing nantoong Jiisuu' ninka otoroko oaransi nkaang doturotu dupenii' otoi otong. ³⁰Tee nau'ka pankaimparavaing ning oki'na'marako."

Jiisuu' Tee Tee Naning Paning-eta Pou'nung.

³¹Naning a'dei'keta pou'nung ookara-koo dau basi. Naning kansi'koo otoi tee kansi'nung ee'nara, kansi'kooning kapoo' minkuvumaung. Ee'noko tee naning paning-eta pou'nung ookara-koo deu basi. ³²Teie ee'narai naumurimaung oovuu'ning ee'noko taaravuu'ning. Nka nantoonge bakaang kara masika'antavaavaung. ³³Ee'noko naning tee bakaang kara masika'antavumaung tee ee'narai sira'pui aa'pumaung, "Kumponing bakaang kara bakei kara masakung." ³⁴Tee ee'nara

Kumponing botovuu'nung Kumponing-koong kara koonto' taa'ni'poio' minkuvumaung, Tanuaang Meekung Kumponing ootukuario' avuu'nung ninka. ³⁵Baumai Bauring piaavura ookara kapoo'nanka avuu' kompuu'naang. ³⁶Ee'noko naning Kumponing Bauring masika'antavumaung domaang oparavauka'nung oto'evumaung. Ee'noko naning tee Kumponing Bauring bakaang kara taaravuaung domaang oparavauka'nung oto'evuauka'nung koonto'. Kumponing bakaang iira tora'puaing teie doong kante.

Jiisuu' Ee'noko Nani Sameria'nani Nari' Minkuaretu'na'

4 ¹Ee'noko teing Boto Keperuu'navitu~ taaravau' Jiisuu'ke mmau' barevare-nupoong bokuvurima ntong-koo minkivurima meeka'antavuriko Jooni-koo dau basinoo'. ²A'noo' Jiisuu'ke baka nantong ntong-koo minkie meeka'antavuria'; nii'ke bakaning barevare-nupoonge nainge deeko' minkiarampima meeka'antavarampiko'. ³Teketa Jiisuu'ke tee kara taaravurai'nange Judia'nameng-eta toroaru' Kaaleli'aape. ⁴Ee'noko maroita tevung taung-navunge Sameria'namenge tankinui-navunge siong-antamuru', nii'ke Ju'nupoonge baari'ampimanavunge.⁸

⁵Ee'noko Sameria'nameng-koo tumarira osi tavo'mariru' miring Saikaa'. Te' ee'noo' baru' isipo' deea' Jeekopi'ke bauring Josepa' avuu'nau-koo. ⁶Te' ee'noo' Jeekopi' bakaang dinkung ntong-po'nung otoko'noo'. Ee'noko Jiisuu' nanu'koo takaa'ora te' ba'namparu' tee-anko dinkung-anko. Tenang ee'ngang muung-aapenang.

⁷⁻⁸Jiisuu' te' ba'nampari otoko nii' bakaning barevare-nupoong osi nanampiru' taamang moo'ampii'naang. Ee'noko tee, Jiisuu' sipampirio' nani Sameria'koonani te' ntong nke'koo dinkung-koo pou'. Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu', "Ntong-koo amesai." ⁹Teketa Sameria'nanie aa'puu', "Da' Ju'koong, ee'noko ning Sameria'nani. Arekee' ning dake nia'memaang ntong-koo aroma'naang?" (Ju'nupoonge kompaavaung kapoo' Sameria'nupoonge taamanaama kompaamaing. Tee'koo tenie tee' minkuvuu'.)

¹⁰Ee'noko Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Ee baka', dake noru'ei dei Kumponing-nung bauta' ee'noko ning baa ee'nara nia'damaang ntong-koo, ning ee'nara nia'mepeu'. Nia'meko ninge arompeu' ntong domaang-po'nung." ¹¹Ee'noko tenie manikumai maku'uma aa'puu', "Ee aung, nna' da' baakete oto'derua', ee'noko aung dinkung baru' isikung masikung. Arekee' nkavepeu' tee ntong domaang-po'nung? ¹²Niikaakai Jeekopi'ke aung dinkung ntong-po'nung amuru'. Tee ee'nara ee'noko

⁸ 4:4 Ju'nupoonge Sameria'ke tankinaavarupeu', ai' teing teing oovu-nupoong deempariru'ning, Asiria-nupoong ninka nampeema, kare-koo tavarira nkavaaru'noo'keta.

baurukaa' ee'noko bakaning boromaka' dovang sipisipi' ookara aru'koo naikau'. Emu' da' ee Jeekopi'koo dau basi tantaramaang?"

¹³ Jiisuu'ke kara maku'uma aa'puu', "Nantoong aung-koo dinkung-koonaru'koo naikaara napo' nukaa'oro'peu'. ¹⁴ Nantoong teing ninge ntong avorompainang napo' nukaa'oroauka'nung. Teru' avorompainaru' teing-koo kuunge puunta-po'naru' deemparavaing ntong domaang-po'nung doong kante tavo'aramatoaina' teing-koo, domaang oparavauka'nung oto'evuriaina'." ¹⁵ Ee'noko tenie manikumai maku'uma aa'puu', "Ee', ameaing tee ee'nara ntong. Ning tee' nari' oto'koo piamomaang, napo' ntong-koo nukaa'moauka', napo' kemu'kana' moauka'na' ntong nke'koo."

¹⁶ Enang tee Jiisuu'ke botovuma aa'puu', "Bera da'ung bokuera a' poreaing." ¹⁷ Tenie manikumai aa'puu', "A, ning aa' inung o'noai." Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Ee'. Daang deea'. Masika' minkuemaang tee' aa'pema, 'Ning aa' inung o'noai.' ¹⁸ Da' pa'noko'ke nantoonge nantau'nani, ee'noko tee naning enang da' ninka otoresing da'ung masikung deea'. Masika' naumeing." ¹⁹ Ee'noko tee, tenie aa'puu', "Ee aung, da' masika'dario' ninge nakaronung-pina' noru'damaang. ²⁰ Niikakatauroi Sameria'nupoonge amii-koo Kumponing boontuaako', dootuu' nkoaama; ee'noko dii'ke Ju'nupoonge aa'perimaung, 'Jerusalema' naro'ke Kumponing boontuampimaatoaing.' "

²¹ Jiisuu'ke aa'puu' teni manikuma, "Masika'antameaing, ee ani, batei tavo'aravaing amii-koo ee'noko Jerusalema'ke nantoonge Tee Niuma dootuu'aama boontuaavauka'nung. ²² Dii'ke Sameria'nupoonge baru' noru'eria' tee dootuu'erimaung. Nii'ke Ju'nupoonge tampa' noru'ampiri otong tee dootuu'ampimaung. Kumponing tee Domang-antanung Ju-nupoong-koong tavo'araa'naang tampuu'nung-koo. ²³ Tee batei pomaang, aung aa' otong, tenang Tee Niuma dootuu'arimaing masikenge tanuaang-aapena' domange aroo'ariri masika' dootuu'aavainang. Teing temurii'na' dootuu'nupoong Tee Niuma piavomaung. ²⁴ Kumponing tee Tanuaang. Tee'koo Kumponing maromurimaung tanuaang-aapena' dootuu'ampii'naang domaang-eta, aroo'mariri masika'."

²⁵ Manikumai aa'puu', "Ninge noru'ansi o'nong tee Kumponing urikamu'keta Pako'pari'nii', Karistoo' tampaamaung poo'naang. Tee ee'nara pora ookara kapoo' naumuriaing." ²⁶ Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Ning tee ee'nara da' ninka karompemaang."

²⁷ Ee'noko tenang ee'nang nii' bakaning barevare-nupoong toromarima bakei aa'na' ta'ninampiru' manikuma ninka minkuareko, nka nia'ampima aa'pampiaruu', "Aming piaromaang?" nii'na' "Aming-koo minkuraremang teni ninka?"

²⁸ Ee'noko tenie manikumai tee utau te' sipura nanuu' osi-aape. Ee'noko osi-nupoong nauvurima aa'puru', ²⁹ "Porira naning ooveriaing kapoo' ookara ninge tero nkoanko'ning naumuinung. Aung ee'nara dee'ma tee Pako'pari'nii'." ³⁰ Ee'noko teing osi-eta porou' Jiisuu'anko.

³¹Tee aa' nkoario' nii'ke bakaninge barevare-nupoonge Jiisuu' aa'na' nia'ampiru' aa'pampima, “Nau-anta Pankaing, taamang-koo naikiaing.”
³²Jiisuu'ke kara maku'memurima aa'muru', “Ning nkaang taamang oto'memuing dii'ke noru'eria'.”
³³Ee'noko teketa nii' nii'ka niania' nia'meerima aa'meeriko', “Ai' nii'ninge aung taamang tavo'evainge?”
³⁴Jiisuu'ke aa'muru', “Ning-koo taamang baru' kapoo' masikung deea'. Nka tee Kumponing bakaang nko-nko kapoo' masikung. Teie botomuu'na' tampa' nkoansi dupeampaing.

³⁵“Dii'ke ee' minkuerimaung, ‘Keempampimanoo'keta karekuri kaara makosi tankinuko taamang nkavampipeu.’ Nka dii'ke ooveriaing mintonanka. Enang namu'ke petaa'oing, taamang kavu'noo' makotuing.
³⁶Nii'ke taamang nkavampima doturotumariamaung. Tee'pina' nantoong oosiarampimang domaang oparavauka'nung oto'evurii'naang, nii' sinang tanka-nupoong ee'noko taamang nka-nupoong naro'mariri doturotumariaina'.
³⁷Aung kara teinge minkuaamaung masikung, ‘Narunge keempuko nii'nunge taamang kavumaung.’
³⁸Ninge dii' botorampiring taamang nkaverii'naang mintoong-koo dii' pakurariaru' nau-koo. Aung tee nii'ning mintoong-koo iri'opariring-koo dii' tamung kavu' narung-koo pakuraring.”

³⁹Ee'noko mmau'ke Sameria'nupoonge temono-nupoonge Jiisuu' masika'antavau', tenie ee'nani manikumi tee' minkuvuma aa'puio', “Teie kapoo' ookara naumuing tero nkoanko'ning.”
⁴⁰Ee'noko teing Sameria'nupoong Jiisuu'anko porora aa'na' nia'au' te' otoroo'naang teing ninka. Ee'noko tee Jiisuu' temono-koo ke'munta doong otou'.

⁴¹Ee'noko mmau'ke napo' masika'antavau' Jiisuu' bakaang-koo kara-koo.
⁴²Ee'noko teinge teni manikuma nauaama aa'pau', “Nii'ke enang masika'antavampiring tee-koo dake naumering-koo deea', tee nii'ke koonto' taaravampirai'nange. Tee ee'nara koonto' noru'ampiring tee Domang-antanung ookara kansinupoong.”

Jiisuu'ke Daurarong~ Bakanaving-koong Bauring Tamparu'antavuu'na'

⁴³Ee'noko tee, ke'munta doong te' otorai'nange Jiisuu'ke temono sipura Kaaleli'aape napo' nanuu'.
⁴⁴Jiisuu'ke aa'puko', “Naning tee ning-pina' nakaronara bakanoo'nupoonge nainge deeko' masika'antavaavaung.”
⁴⁵Tee' nari' Jiisuu'ke bakanoo' osi Jerusalema' sipurai'nange Kaaleli'nameng-koo tumpario' tevora'nupoonge onkeonke'au'. Aming-koo, nna' teing ee'ning nanau' Jerusalema'aape Baari'koong Paroro naiaava'naang, ee'noko te' otoroita' ookara kapoo' Jiisuu'ke tenang nkovuu'ning ooau' paroro-koo meu'ke.

⁴⁶Ee'noko Jiisuu' napo' toroaru' Kana-namono-koo Kaaleli'nameng-koonoo', ntong uaini deeng-antavuu'noo'. Ee'noko tee daurarong bakanaving-koong narung pankaing te' otoko', bauring

Kapaneume'namono-koo otoi siipavou'. ⁴⁷Ee'noko teie Jiisuu' Kaaleli'aape pou'nung Judia'keta taaravuu'. Taaravura tee, Jiisuu'anko bera, nia'uu' Kapaneume'aape nanuu'naang bauring taare-anta-koo, boo'ke due'uko. ⁴⁸Jiisuu'ke tee ee'nara aa'puu', "Dii'koo naning otoa' masika'antamepeu'nung tutung aa'na' iirakuta nko-nko oovuarura, taa'ni'anta ta'nimpaarii'nanka." ⁴⁹Ee'noko tee daurarong bakanaving-koonunge aa'puu', "Ni'ninka poaing nnuring mme' boo'paravaruko." ⁵⁰Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Bera naniaing. Dauring domamparavaing." Ee'noko teie naning Jiisuu' bakaang kara masika'antavura nanuu'. ⁵¹Ee'noko taunga toroarama bakaning-koong botovotonaananka-koo nii'ning kune'uru'. Ee'noko teinge aa'pau', "Dauring domamparaa'naang." ⁵²Ee'noko teie maku'urima aa'puru', "Arenang tee ee'nang nnuring tampatampa' dee'oinge?" Ee'noko teinge aa'pau', "Ke'maaki' mme' mutaanampuko uipaarii' boimpueing." ⁵³Ee'noko baumai noru'uu' tenang ee'nang batei basiarako Jiisuu'ke nauvuma aa'puu'nung, "Dauring domamparavaing." Tee'koo ee'narai ee'noko baurukaa'ke Jiisuu' masika'antavau'. ⁵⁴(-)

Jiisuu'ke Taare-antavurima Nau-antavuriko'na' Kuunoo' Doong Meekeng-koo

(5:1–10:42)

Jiisuu'ke Naning Tamparu'antavuu'na' Ntong-koo Poonaru'koo

5 ¹Ee'noko teketa tee Ju'nupoong biikaang paroro meekung nkoau'. Ee'noko Jiisuu' Jerusalema' nanuu'. ²Ee'noko Jerusalema'koong karanaang sipisipi' duparimanoo'keta due'ke kankonaru' poonii'naru' otoko', pa'noko' bare pankeng koroai kaniau'ning ninka, ee'noko teru' miring Betesira tampaako' Ju' biikaang kara-koo. ³Ee'noko nantong mmau' siipa-po'nupoong teke teing-koo bare-koo nempariri otoroko', aa'noko mutuunanka, kaikuu'nanka, ee'noko dootananka, nempaama ntong eemaaru'araanaang. ⁴Koosinung~ Kumponing-etaing namu'na' teru'koo bema ntong eemaaru'antavuko', ee'noko tenang tee ntong eemaaru'arako baa tee tutuna'nung teru'koo du'mumparama taarevoko', bane aremurii' siipa-po'nunge.

⁵Ee'noko narung naning te' bempari otoko' beenaumo kivora-ita ~beenaumo-taa [38] masiraani siipavou'nung. ⁶Ee'noko Jiisuu'ke tee oovura noru'uu' tee naning pankaroong siipavou'nung, ee'noko aa'puu', "Da' ee taareroo'naang piaromaang?" ⁷Ee'noko teie siipa-po'nunge kara maku'uma aa'puu', "Ning aa' naning oto'memuaung tee ntong eemaaru'arako si'mupeu'nung. Ning ninka te' nanu'koo paaramarako teka nii'nung divu'mui bemaung." ⁸Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu' tee,

“Daa'daravaing. Tani' poru'era naniaing.” ⁹Ee'noko tee naning namu'ke taarevora bakaang tani' poru'ura beu'. Te'mung ee'na'mung Doong Uaana'mung.

¹⁰Ee'noko Ju'koong ovontunge tee naning Jiisuu'ke tamparu'ntavuu'nung tautauaama, aa'pau', “E'mung Doong Uaana'mung; niikaang boto toto'pei tani' poru'dari nanimang.” ¹¹Ee'noko teie kara maku'uma aa'puu', “Teie naninge ning taare-antamuinge naumuma aa'muing, ‘Dakaang tani' nkavera naniai.’” ¹²Ee'noko teinge nia'aama aa'pau', “Baa ee'nara tee naning da' botoruing tani' nkavei nanii'naang?” ¹³Ee'noko teie naninge Jiisuu'ke taare-antavuu'nunge Jiisuu' miring noru'ua' Jiisuu' namu'ke tenkenuu'nung-koo, karika' baru' temono-koo otoroko.

¹⁴Ee'noko dama'ke tee Jiisuu'ke dootuu'nava pankava-koo kune'ura aa'puu', “Ee aung, da' enang taareroing. Dakaang orara aarumo sipeaing kapoo' tee-koo siipa-koo dau basi tavo'ku'neeng da'koo.” ¹⁵Ee'noko tee naning teketa tenkenura Ju'koong ovontung nauvurima aa'puru', “Tee aa' ning Jiisuu'ke tamparu'antamuing.” ¹⁶Tee'koo ee'na'koo Ju'koong ovontunge Jiisuu' turang tutumpau' teie Doong Uaana'mung-koo naning taare-antavuuio'.

¹⁷Ee'noko Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', “Mma' doong kante mintoompari otong, tee'koo ning napo' nau'ka mintoomari o'nong. ¹⁸Tee' minkuvuio' Ju'koong ovontung bakei oraka' dee'orou'. Jiisuu' tavaava'naang enang bakei aa'na' mau'au' Jiisuu'ke Doong Uaana'mung-koong boto toto'puu'nung-koo, ee'noko teie Kumponing bauma masikung tampuu'nung-koo, tee' minkuvuma Kumponing-pina' basi tamparu'nung-koo.”

Kumponing Bauring Baumanung Iri' Ninka Otomana'

¹⁹Jiisuu'ke teing kara maku'urima aa'puru', “Masika' naurampimang, ninge Bauringe kapoo' ninge ninka nkoampaung. Ninge Mma'ke nkovuko ooamana' nari' nkoamaung. Kapoo' Mma'ke nkovumaung ninge Bauringe nkoamaung. ²⁰Mma'ke ning Bauring piaamui ookara kapoo' nkovumaing naumumaung, ee'noko dama'ke kapoo' aung nkoansing-koo dau basi naumuko nkoama'naang dii' dooroi taruruaing. ²¹Mma'ke boo'nuka daa'urima domang-antavurimana' tee' nari' ninge Bauringe domang-antavaramaung teing ning piamomaing. ²²Ee'noko Mma'ke nantoong-simpe' nkovua', tee ning-koo Bauring-koo sipuu'nung nantoong simpe'nko~, ookarai ning Bauring daangang-koo, Mma' daangampaamana'; ²³Nantoong ning daangamaavauka'ning tee Mma' daangampaavauka'nunge ning botomuu'nung.

²⁴“Masika' naurampimang, nantoong teing nkaang kara taaravaamaing, ee'noko teing masika'antavaamaing tee

botomuu'nung domaang oparavauka'nung oto'evurimaing. Teing teing kiimatavuriauka'ning, tero boo'nameng-eta domaang-aape tankinaing-koo. ²⁵Masika' naurampimang, enang-eta deto tee boo'nukai nkaang kara taaramaavainang ning Kumponing Bauring. Ee'noko teing nkaang kara taaramaavainang domampariaing. ²⁶Mma' baka domaang okovenung otomana' ning Bauring domaang okovenung deeng-antamuu'. ²⁷Ee'noko Mma'ke ning bauring makosi-antamuu'nung nantoong simpe'koo ning Tee Naning-naumpo' Paning-etaing deemari o'noing-koo. ²⁸Ta'niniriauka' aung-koo: bateinang pomaang ookara boorou'ning dako'domanoo' otoromainge nkaang kara taaramaavainang. ²⁹Ee'noko taaramaarai'nange tavo'ariaing dako'doma-ita. Teing nantoong tampa' otoroko'ning daa'arampaing koonto' domamparii'naang, ee'noko teing oraka' otoroko'ning daa'arampainge kiimata nka-koo."

Teing Jiisuu' Bakaning Kara Puring-antavaamaing

³⁰"Kapoo' ninge ninka nkoamparupeu'. Ninge kara simpe'amaung Kumponing narunge naumumana' nari'. Tee'koo ning to'biimari karomaung, ning ninka piamomana' nkoampa' tee ning botomuu'nung narung piavomana' nkoamaung-koo. ³¹Ee'noko nkaang kapoo'koo ning ninka kara minkuamaung dei, tee kara minkuamaung makotua' masikung-pina' noru'koo. ³²Nka nii'nung naning otong nkaang kara puring-antavumaung, ee'noko ninge noru'ansi o'nong kapoo' teie minkuvumaung ning-koo masikung. ³³Dii' diikaning kara nka-nupoong Jooni-anko botovererio' teinge teing bakaang kara nauraru'nung ning masika'anta-koong. ³⁴Nka ninge nantoong-koo naning bakaang kara-koo aroo'marava' otong. Teeo ninge Jooni bakaang karai noru' daa'antarampiring dii'ke masika'antamerira domantarii'naang. ³⁵Jooni daamu-pina' urumpari arakavarako dii' oki'noo' batei-koo siomperima doturariko'. ³⁶Teka ning kapoo' pakumui sira'antamuraung oto'memung aa'na' pankaing masikung Jooni-nung sirasira'koo dau basi. Teinge kapoo'ke Mma'ke botomui'o' nkoamainge naururi otong sira'antavui ning tee Mma'ke botomuu'nung. ³⁷Ee'noko napo' Mma'ke ee'narai nkaang kara puring-antamemumaunge. Dii'ke bakaang kara teroita taaraveria', ee'noko bakaang oing ooveria'. ³⁸Ee', dii'koo bakaang kara otoa'. Tee'koo dii'ke ning masika'antameria' ning Kumponing botomuu'nung. ³⁹Dii'ke doong kante Daari Meekung aa'na' pukeveri deeruerimaung ee' noru'erima, 'Nii'ke domaang oparavaung okomuriaina!'; ⁴⁰Nka teie ee'narai Daari Meekunge ning moaing-koong minkunaa naururiko aroo'eria' ning-anko po'koo domaang isikung oto'derurii'naang.

⁴¹"Ning nantoonge pankaing-antamaava'naang piamoa', Kumponing deeko' makosi. ⁴²Nka ninge dii' noru'dampiri otong, dii' diikaang domang-eta Kumponing-koo piaroria' bakei. ⁴³Ning Mma'ke botomui'o'

moio! dii'ke onkeonke'meria'; nka tee nii'nung bakamai' poko tee onkeonke'erikoo'. ⁴⁴Dii' Kumponing taaraveri dotu-anta-koo kasieria' dii'ka daangang-koo kei'dorima. Tee'koo ning masika'antameria'. ⁴⁵Ning Mma'ankoi tuumpi nkonara deea' tee' dii'ke noru'merimana'; teo teie Moosesie dii' tuumpiruriaing, daang aroo'erimaunge. ⁴⁶Dii'ke Moosesi koonto' masika'antaveri dei ning masika'antameripeu', teie daarivuma ning naururu'nung-koo. ⁴⁷Ee'noko dii'ke Moosesi bakaang kara deerueri masika'antaveriaruma arekee' dii'ke nkaang kara masika'antameripeu'? Makotua'."

Jiisuu'ke Nantoong Pa'noko' Kokorei' Bau'uru'na'

(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44; Luk 9:10-17)

6 ¹Teketa nii'ning batei tankinuo' Jiisuu' toroarama Kaaleli'narukoo pako'aru' nii'noo' miring Taiberiasi-narukoo. ²Ee'noko mmau' nantoonge siompau' taa'ni'antananka nkovuko ooaama. Siipananka unaa-antavuriko'. ³Ee'noko Jiisuu' miinani-koo koinura ba'namparu' nii' bakaning barevare-nupoong ninka, ⁴Paroro Baari'koong~ Ju'nupoong biikaang due'ui otoko. ⁵Ee'noko Jiisuu' oo'oopavarama mmau' nantoong oovuru' tee-anko poroko. Oovurira Pilipi' aa'puu', "Are'ka taamang moo'ampipeu' aing nantoong bau'arampii'naang?" ⁶Tamung tee'puu' Pilipi' paara-antavuma baka noru'uitaa' nkovuaina'. ⁷Pilipi'ke kara maku'uma aa'puu', "Kenaanka kivora nopa'koo makotua' ainge nantoonge oki'noo'na' berete' naiaava'naang." ⁸Ee'noko nii'nunge bakaning barevare-nupoong-koonge, Aanduru'ke, Saimoni' Piita baara'ma'nunge aa'puu', ⁹"Nemaka a' otong pa'noko' berete' oto'evuinung, ee'noko tavi'ning keura. Nka arekee' makotupeu' aing-koo ookara-koo?" ¹⁰Jiisuu'ke aa'puru', "Ba'ng-antavereriaing ookara nantoong." Te' otoroko'noo' karaasi' mmau'po'noo', ee'noko ookara nantoong te' ba'nampariru'. Teing-koong nantoong-koong donkaang deerunoo' pa'noko' kokorei'. ¹¹Jiisuu'ke berete' kompura Kumponing tampa' tampuu', ee'noko teing nantoong tankee'uru' ba'nampariru'ning. Ee'noko tavi' tee' siong-antavuu'. Ee'noko ookara taamanaara poovorou'. ¹²Ee'noko teing poovoroi' Jiisuu'ke nii' bakaning barevare-nupoong aa'muru', "Tee ookara kakita'nanka oosieriaing, tamung kera'para'neeng oki'nairu." ¹³Ee'noko oosiampira peku' kivora-ita keveku'ka maanto'ampiru' kakita'nankai pa'noko' berete'koo taamanaama sipau'ning.

¹⁴Ee'noko teinge nantoonge Jiisuu' bakaang taa'ni'anta ooaara aa'pau', "Aung ee'nara tee nakaronung masikung kansi'koo teroita poo'naang Kumponing barevuu'nung." ¹⁵Jiisuu'ke noru'uu' teinge moo'aara daurarong~ deeng-antavaava'naang mau'aako. Tee' minkuaako Jiisuu' tenkenura napo' baka mii-koo koinuu' teka kunsiaraa'naang.

Jiisuu' Kankong-koo Daue Nanuu'na'
(*Mat 14:22-33; Mak 6:45-53*)

¹⁶Ee'noko muung-aapevui'o' nii' bakaning barevare-nupoong ee'danto nanampiru' teru'koo. ¹⁷Bakaasi-koo aa'emarira tankinampii'naang Kapaneume'aape toromarima. Ee'noko muumpuu' Jiisuu' mme' nii'anko poaruko. ¹⁸Ee'noko napo' doving pankaing duparu', boo'a pankaing ninka. ¹⁹Ee'noko tee nii' boo'emariru' beenaumo kivora daaku' daanga'pina'^h basinoo'. Te' basimarima Jiisuu' ooampiru' kankong-koo daue nanuko, ee'noko due' poio' aa'na' amorompiru'. ²⁰Ee'noko amorompiko Jiisuu'ke aa'muru', "Aroreriauka'. Tee ning ee' nanamang."²¹Tee' minkuvui'o' nii' piamoru' nii'ke bakaasi-koo nkavampii'naang. Ee'noko tee namu'ke da'denga tee bakaasi te' basiaru' piamori nanampiko'noo'.

Nantoonge Jiisuu' Besi'au'na'

²²Teketa dauna'mung nantoonge karingai amenka'koo otoroko'ninge ooau' nareng bakaasi-nareng te' mme' otoko. Teinge ee' noru'au': Jiisuu' nanua' bakaning barevare-nupoong ninka, ai' teinge Jiisuu' sipaara tenkenaieeng. ²³Teketa bakaasinanka Taiberiasi-eta porora duumiau' te' karingai berete' naiau'noo' Ovinge tampara minkuvui'o'. ²⁴Ee'noko tee karika'ke ooaava' Jiisuu' te' otoaruko. Nii' bakaning oomaaria'. Enang tee nantoong bakaasinanka-koo aa'earira Kapaneume'aape toroariru' Jiisuu' besi'aama.

Jiisuu' Tee Taamang Domaang-po'nung Tamparu'na'

²⁵Teketa teinge Jiisuu' kune'au' teru'koo amenka'aape otoko ee'noko aa'pau', "Nau-anta Pankaing ee, da' areng a' poing?" ²⁶Jiisuu'ke aa'puru', "Masikung naurampimang, dii'ke ning besi'merimang teie berete'ke poorurieeng-koo. Dii'ke besi'meria' nkaang taa'ni'anta tasi'peri masika'antamering-koo. ²⁷Iri' o'dariauka' taamang dera'omaung besi'koo. Teka kavi'eritaa' besi'eriai temurii' taamang domaang oparavauka'nung. Temurii' dera'ourupeu'. Tee taamang ninge, teie Naning-naumpo' Paning-etainge arompiaing, Mma'ke Kumponinge tee' nkoama'naang botomuu'nung-koo."²⁸Teinge nia'aama aa'pau', "Aming nkoampiainge Kumponing bakaang pia siompampii'naang?"

²⁹Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Aung ee'nara tee nko-nko Kumponinge maroruri otoing: Tee naning botovuu'nung masika'antaveriaing."³⁰Teinge kara maku'aama aa'pau', "Arera taa'ni'anta nkoveaing nii'ke oorampira masika'anta-koo? Aming

^h 6:19 5-6 kilomita.

nkovee'naang? ³¹Diikakatauroi paning-koong taamang naiau' mee'bora' sirakamaa'koo tee' ee'na' Daari Meekunge minkuvuma aa'pui otoina', 'Kumponinge paning-eta taamang avuru' naiaava'naang.'

³²Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Masika' naurampimang, Moosesi deea' tee taamang paninung arurimaung. Mma' ee'nara tee, taamang masikung paning-etaing arurimaung. ³³Tee taamang Kumponinge arurimaung tee naning ee'nara paning-eta pora dii' kansi'nupoong domang-antaruriaing." ³⁴Ee'noko teinge nia'aama aa'pau', "Ee aung pankaing, tee ee'nara temuriau taamang doong kante ameriaing." ³⁵Jiisuu'ke aa'puru', "Nka ning ee'nara tee taamang domang-anta-koong. Naning tee ning-anko poaing peeravoauka'nung, ee'noko naning tee ning masika'antamuang nukaa'ouka'nunge.

³⁶"Ninge tero naurampiring, aa'dampima, bane dii'ke oomerira masika'antameria'. ³⁷Ookara nantoong Mma'ke amuko ning-anko poromaing. Ninge bata'aramparupeu' ning-anko poroko. ³⁸Ning paning-eta simaru' teie botomuio' bakaang pia nkoama'naang, nkaang pia deea'. ³⁹Tee botomuu'nung bakaang pia aung: teing amuu'ning tare-koo, nii'nung paa'aravaroo'naang, ee'noko ookara daa'arampaing doong asi'noo'na'mung. ⁴⁰Tee Mma' piavomana' ee': ookara ning-koo Bauring-koo ookaama masika'antamaavaining domaang oparavaung nkavaavaing. Ee'noko ninge daa'arampaing doong asi'noo'na'mung."

⁴¹Teketa tee, teinge Ju'koong ovontunge makenge minkuminkuau', bakaang kara orara tampaama aa'puu'noo'koo, "Ning ee'nara taamang paning-eta pou'nung." ⁴²Ee'noko aa'pau', "Aung naning Jiisuu', Josepa' bauring ai' baa? Nii'ke baumararing noru'arampiri otong. Arekee' paning-eta pou'nung tamparamaung?" ⁴³Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Dii' oraka' minkuminkururariauka'. ⁴⁴Naning otoa' ning-anko baka popeu'nung, Mma'ke ning botomuu'nunge bokuvuaruko. Ee'noko boo'keta daa'antavampaing doong asi'noo'na'mung. ⁴⁵Teinge nakaro-nupoonge urikupoonge Daari Meekung-koo ee' daariau',

'Ookara nantoong Kumponinge bare-antanii'nuka otoroi otoroaing.'

(Aisaia' 54:13)

Ookara Mma' taaravaamaing ee'noko tee-koo noru' nkavaamaing ning-anko poroaing. ⁴⁶Nka naning Mma' oovuu'nung otoa'. Ninge Kumponing-ankoita mou'nunge narunge Mma' ooantu'.

⁴⁷"Masika' naurampimang, naning tee ning masika'antamuang domaang oparavaung oto'evung. ⁴⁸Ning tee taamang domang-anta. ⁴⁹Diikakatauroi nii'namurii' taamang mee'bora' sirakamaa'koo naiau'ning, teka teing boorou'. ⁵⁰Ee'noko tee aung taamang paning-eta pomaung naninge naivura booauka'nung. ⁵¹Ning ee'nara domang-anta-koong taamang paning-eta mou'nung. Naninge aung taamang naivura doong kante domampari otomatoaing, ee'noko tee taamang

arompianung tee nkaang mono, ookara nantoong kansinupoong domang-anta-koo.”

⁵² Tee' minkuvuio' Ju'koong ovontung iiravoroita' bii'ka tata'eema aa'pau', “Arekee' bakaang mono amuripeu' nii'ke maa'koo?” ⁵³ Jiisuu'ke aa'puru', “Masika' naurampimang, dii'ke ning Tee Naning-naumpo' Paning-etaing nkaang mono maa'meriarui dei, nkaang ereng naimeriarui dei, dii' domaang okorurarupeu' dii'ka. ⁵⁴ Naning tee nkaang mono maa'muaing, nkaang ereng naimuaing domaang oparavauka'nung oto'evuaing, ee'noko boo'keta daa'antavampaing doong asi'noo'na'mung. ⁵⁵ Aming-koo, nkaang mono tee taamang masikung, nkaang ereng teie nainai masikung. ⁵⁶ Baa tee nkaang mono maa'uaing ee'noko nkaang ereng naivuaing, ning-koo otoaing ee'noko ning tee-koo o'noai. ⁵⁷ Mma'ke domampari otomaunge botomuio' ning domamari o'nomana' tee' nari' naning tee maa'muaing domamparavaing ning-koo. ⁵⁸ Aung tee naurampiring taamang paning-eta pou'nung. Tee taamang-pina' deea' diikakatauroi naiaakotaa' boorou'nung-pina'. Naning tee aung taamang naivuaing doong kante domampari otomatoaing.” ⁵⁹ Jiisuu'ke aung kara nauvuru' dootuu'nava-koo Kapaneume'navuntu'koo.

Jiisuu' Tee Kara Domaang Oparavaung Okonara

⁶⁰ Aung aa' tee, mmou'ke bakaning barevare-nupoonge taaravaara aa'pau', “Tee kara aa'na' manki'. Baie aroo'upeu'?” ⁶¹ Ee'noko teing bakaning barevare-nupoong tee' minkuminkuruariko Jiisuu'ke baka noru'urai'nange aa'puru', “Aung kara minkuansing orara-pina' noru'erima tenkenirii'naang? ⁶² Ee'noko dii'ke ning Tee Naning-naumpo' Paning-etaing toromarako nkanoo' tero o'noko'noo' arekee' noru'dariaing? ⁶³ Tee ee'nara Tanuaang Meekung domaang avu'koong. Naninge baka mono narunge Tanuaang Meekung otoaruko domaang masikung nkavuarupeu'. Nka aung kara ninge naurampiring dii'koo makosi tanuaang-koong domaang avu'koo. ⁶⁴ Ee'noko dii'koo narionge masika'antameria'.” Jiisuu'ke tee' minkuvuu' tee tutuntoma-ita noru'uru'nung-koo, aa'ning: teing masika'antavaavauka'ning ee'noko tee naning tooka kompui sivuainung tavaava'naang. ⁶⁵ Ee'noko Jiisuu'ke napo' aa'puru'nung, “Tee'koo ee'na'koo naurampiring naning ning-anko poarupeu' Mma'ke makosi-antavuaruko.”

⁶⁶ Teketa emu' tee' minkuvuio' bakaning barevare-nupoong-koo mmou' toroaruru', siong-koo kasiaavarura. ⁶⁷ Ee'noko Jiisuu'ke nii' bakaning nanai'keta kenaanka aa'muru', “Ee'noko dii' arekee', si'merii'naang?” ⁶⁸ Saimoni' Piitai aa'puu', “Ovoring ee, baa-anko nanampipeu'? Da' narung oto'derung kara domaang oparavauka'nung-koong. ⁶⁹ Ee'noko nii'ke enang tasi'dampira masika'antarampiring, da' Kumponing-etaing Naning Meekung.” ⁷⁰ Jiisuu'ke aa'puru', “Bane ninge marorampiru'

nkaning deentarii'naang, teka dii'koong narung ma'naang.” 71 Tee'puma Judasi minkuvuko'nung, Saimoni' Kerio'nung bauring. Tee, bane Jiisuu' bakaning nanai'keta kenaanka-koonunge, nka tee Jiisuu' kare-nupoong-koo sivuainung.

Jiisuu'ke Paroro Bare-koo Oto'koong Oovuu'naang Nanuu'na'

7 1 Teketa tee dama'ke Jiisuu' Kaaleli'namenge nanuko'nung. Judia'namenge nanu'koo piavoaruu' Ju'koong ovontunge te' otoroko'ninge tavaava'naang piavoroko. 2-3 Ju'nupoong biikaang Paroro Bare-koo Oto'koong due'ui'o' Jiisuu' baara'mainkaange aa'pau', “Ameng sipera Judia'nameng-koo naniaing dakaning barevare-nupoonge dakaang nko-nko ooaavaina' nkovemaung. 4 Naning kapoo' nkovumaing ookarai oo-koo piavoi baku'uarupeu'. Tee'koo aing kapoo' ookara nkovemaung deeko' sirapo' si'daravaing ookarai ooraara masika'antaraavaina'.” 5 Teinge bane baara'mainkaange masika' antavaava' tee'pau'. 6 Ee'noko Jiisuu'ke teing aa'puru', “Nkaang doong mme' makotua'. Ookara doonanka dii'koo makosi. Kapoo' otoa' dii' avo'duripeu'nung. 7 Kansi'nupoonge dii' munte'koo makosi deea', nka ning munte'maamaung doong kante ninge biikaang aarumo orara sira'pamaung-koo. 8 Berira naniriaing paroro-koo. Ning mme' nanamparoo'naang tee-koo paroro-koo, ai' ning nkaang doong mme' makotua'.” 9 Ee'noko tee' nauvurirai'nange tee, Kaaleli'nameng-koo teke otou'.

10 Teketa baara'mainkaang paroro-koo ureai beroio' Jiisuu'ke dama'keta sira'parava' baku'arिता' siompuru'. 11 Ee'noko Ju'koong ovontunge besi'aako' tee-koo paroro-koo, aa'paama, “Tee are' otong?” 12 Ee'noko tee karika' iaampeema nii'ninge aa'paako', “Tee naning tampa.” Ee'noko nii'ninge aa'paako', “A, teie nantoong tosvurima orari-antavurimaung.” 13 Nka baru' sirapo'ke minkuaavaruko' avoreaitaa' biikaang ovontung-koo.

14 Ee'noko paroro-koo navaro opario' Jiisuu' dootuu'nava pankava-koo kuung tumparara kara nau tutumpuru'. 15 Ee'noko Ju'koong ovontung ta'ninaama aa'pau', “Keei. Aung naning sikuru'aravaruu'nunge arekee' kapoo' avutevu' noru'ui otong?” 16 Jiisuu'ke aa'puru', “Ninge kara naurampimaung ning ninka nkaang deea', Kumponing-eta pomaung, ning botomuu'nung-eta. 17 Teinge Kumponing bakaang pia nko-koo okovuriainge ning nkaang kara tasi'paavaing Kumponing-etaing deeko' nii'noo' tamung nkaang noru'keta karomaung deeko'. 18 Naning baka bakaang noru'keta karomaung baka daangang piavoma, ee'noko naning tee botovuu'nung bakaang miring pankaing deemparaa'naang piavomaung tee, tee naning koonto', daang minkuvuaung. 19 Moosesie ee boto aruria'? Ee'noko dii'koo narung otoa' doma tee boto siompumaung. Aming-koo dii'ke dupisi'merii'naang piarorimang?” 20 Ee'noko karingai

maku'aama aa'pau', "Da' ma'naang orara-po'nung. Baie da' taruu'naang tantumang?"

²¹ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Ninge narung nko-nko pankaing nkoanko ta'niniru'. ²² Moosesie naururu' diurukaa'koong dopa' napu'erii'naang. Tee ee'nara aarumo Moosesie koonto' tutumpua', dii' diikakatauroi tutumpau'nung, ee'noko tooto' donkaani-koong dopa' toto'perimaung bane Uaana'mung. ²³ Dii'ke tooto'nung dopa' napu'erimaung Doong Uaana'mung Moosesi-nung boto siomperitaa'. Enang aming-koo dii' iirarorimaang ninge naning mono ookutunung taare-antavansio' Doong Uaana'mung-koo? ²⁴ Tamung daunaa'keta tuumpimeriuka'. Tampa' mataueri aarumo simpe'eriai."

Jiisuu'koo Nia'eema Tata'eu'na'

²⁵ Nii'ninge Jerusalema'nupoonge aa'pau', "Ee', masika', aung tee ee'nara naning tavaava'naang mau'aamang, ape'? ²⁶ Ooveriaing, aung ee'nara tee sirapo'ke karoko naninge karavua'. Niikaning pankainankai pa tee Kumponing Pako'pari'nii' tasi'pai otong, ai' arekee'? ²⁷ Nka tee Pako'pari'nii' poaina'mung naninge noru'uauka'nung areketa poaing, ee'noko nii'ke noru'ampiri otong aung pou'noo'."

²⁸ Teketa Jiisuu'ke dootuu'nava pankava-koo kara nauvurima aa'na' karoma aa'puu', "Ee', dii'ke noru'meri otong, ee'noko mou'noo' noru'eri otong. Ning a' ninka moa'. Nka tee ning botomuu'nung tee masikung dii'ke noru'eria'. ²⁹ Teka ninge noru'ansi o'nong tee, teie botomuio' ning tee-ankoita mou'nung." ³⁰ Ee'noko teinge tee moo'koo kariaama moo'aavaruko'. Naning tanka' pante'ua' tee-koo, bakaang batei mme' makotuaruko. ³¹ Ee'noko karingai nantoonge tee masika'antavaama aa'paako', "Tee Kumponing uripo'keta Pako'pari'nii' nii' domamuri taremurianoo'koo porai'nange arekee' taa'ni'anta nkovuiaing aung naning bakaang-koo dau basinoo'? Makotua'."

Piatooronanka~ Jiisuu' Dai'koo Kasiaavaruu'na'

³² Karingai tee' minkuminkuaako teinge Boto Keperuu'navitue taaravau'. Taaravaara tee teinge ee'noko piristi'koong ovontunankai nii'ning Piatooronanka botoaaruu' Jiisuu' moo'aava'naang. ³³ Jiisuu'ke aa'puru', "Ning dii' ninka oki'noo' mme' o'noriaing, teketa napo' toromaravaing ning botomuu'nung-anko. ³⁴ Dii'ke ning besi'meriaing ee'noko oomeriuka'nung, ai' ning o'noainoo' dii' beriarupeu'." ³⁵ Ju'koong ovontunge bii'ka kareaama aa'pau', "Are' nanuko nii'ke ooampiauka'nunge? Ai' Kiriki'nupoong biikanameensi'aape nanuu'naang nii'koong nii'ning ninka otoroo'naang, ee'noko teing akopo'nupoong Kiriki'nupoong kara nauvurii'naang dee'ma. ³⁶ Teie aa'muring, 'Dii'ke ning besi'meriaing ee'noko oomeriuka'nung.' Ee'noko napo' aa'muri, 'Dii' beriarupeu' ning o'noainoo'.' Tee miru'noo' aming tee' minkuvuing?"

Jiisuu' Ntonari Domaang-po'nari Tamparama Daankiaru'na'

³⁷Paroro-koong asirana'mung bakei aa'na' meeka'na'mung. Te'mung ee'na'mung Jiisuu'ke donkonura aa'na' karoma aa'puru', "Dii'koong naning tee nukaa'doma ning-anko pora naikiaing. ³⁸Daari Meekung-koo daariari otoina' aa'pumana', 'Naning tee ning masika'antamuraung ntonari domaang-po'nari tumsi-eta koo'uaing.' " *(Aisaia' 58:11; Sekaraia 14:8)*

³⁹Jiisuu'ke tee' minkuvuu' Tanuaang Meekung minkuvuma. Tee ee'nara Tanuaang Meekung teinge Jiisuu' masika'antavaako'ninge due'ka nkavaava'naang. Te'mung ee'na'mung tee' minkuvuko Kumponing Tanuaang Meekung avuria', Jiisuu' meenasi-koo mme' daa'aravaruko.

Nantoong Turampeeko'na' Jiisuu' Taaravaara

⁴⁰Jiisuu'ke tee'puio' mmau' nantoonge karika'ke otoroko'ninge taaravaara aa'pau', "Aung naning masika' tee ee'nara nakaronung Kumponing-etaing." ⁴¹Ee'noko napo' nii'narionge aa'pau', "A, tee Pako'pari'nii' Kaaleli'keta poauka'nung. ⁴²Daari Meekunge ee' minkuvumaang: Tee Pako'pari'nii' Deevita' bakanamuaang-koo tavo'kuaing, ee'noko Beeteleema'navuntu'koo ponto'aravaing, te' ee'noo' osi Deevita' otoko'navuntu'koo." ⁴³Teketa tee, ookara teing nantoong paroro-koo poru'ning pokapoka'ariru' Jiisuu'nung minkunaa tata'eema. ⁴⁴Nii'ninge moo'aara dai'aava'naang piavorou', nka naninge birenge kompu'a!

Ju'nupoong Biikaning Pankainankai Masika'antavaavaruko'na'

⁴⁵Teketa tee Piatoronuka toroariru' piristi'koong ovontung-anko Boto Keperuu'navitu-anko. Toroariko nia'aarima aa'paaru', "Aming-koo dii'ke tee bokueri poria'?" ⁴⁶Ee'noko piatoronukai kara maku'aarima aa'paaru', "Naning tee' karoaung tee karomana!" ⁴⁷Ee'noko teinge Boto Keperuu'nukai maku'aarima aa'paaru', "Dii' ee napo' teie papaara-antarurining? ⁴⁸Nii' nantoong pankainanka-koo ee'noko Boto Keperuu'navitu-koo naninge baitoaring tee-koo? Otoa! ⁴⁹Teka aing karika' Moosesi-nung boto noru'aava' Jiisuu' siompaama barakosi'nii' otorong." ⁵⁰Nikodemasi teing-koong narung otoko, tee ee'nara tero Jiisuu' beero'uu'nung. Enang teie aa'puru', ⁵¹"Niikaange botoi taura'muria' naning boo'koo tang-koo tutung kara bakaang taaravampia' ee'noko noru'ampia' aming kapoo' nkovuing." ⁵²Ee'noko teinge maku'aama aa'pau', "Ekee, da' doma Kaaleli'nung! Daari Meekung tampa' deerueaing noru'eaina' nakaro-nupoong poroaung Kaaleli'keta." ⁵³Teketa ookara biikanoo' tenkenau', ee'noko Jiisuu' iu'koo nanuu' Olive'po'namii-koo.

Manikuma Nampeesi Orarivuu'nani

8 ¹Ee'noko maatanang tero mme' tane'puko Jiisuu' napo' Olive'po'namii-eta dootuu'nava pankava-koo toroaruu'. ²Ee'noko

mmau' karinga tee-anko oosiaririo' tee ba'namparara kara nau tutumpuru'. ³Enang tee boto naunuka ee'noko Boto Keperuu'navitue nani manikuma tavo'au' tee-anko. Teinge teni nampeesi orarivui'o' ooaarai'nange tavo'au'. Ee'noko teinge teni donkong-antavau' uro'kanoo' teing-koo ookara-koo. ⁴Ee'noko teinge aa'pau' Jiisuu', "Nau-anta, ani nampeesi orarivui'o' oampiring. ⁵Moosesi-nung Boto-koong daarie ee' minkuvumaang,

'Nani tee' nkoaravainani kapange tavampianang booaing.'

(Boontu 20:10)

Ee'noko dake arekee' minkuemaang?" ⁶Aavavaama tee'pau', tuumpiaavainoo' dau'paava'naang, teka Jiisuu' kinkinuitaa' kansi'koo daarikuko' tanka'ke.

⁷Donkonai mmau' niania' nia'aako', ee'noko nia'aamatoko Jiisuu' kinkinuu'noo'keta koomparara aa'puru', "Dii'koong naninge tero orara aarumo nkovuaruu'nunge tutuna'nare'ke kapanare'ke ani too'puai." ⁸Tee' minkuvurai'nange napo' kinkinura kansi'koo daarikuko'.

⁹Ee'noko biikang domang tee' too'purio' tee tenkenau' teing-koo pankeu'ke tutumpaara naruna' naruna'. Ee'noko Jiisuu' narung sipau', ee'noko teni manikuma te' donkonuio'.

¹⁰Ee'noko Jiisuu'ke napo' koomparara aa'puru', "Ee ani, teing are'ke berong? Naning ee otoa' da' tuutunantuing?" ¹¹Tenie aa'puu', "Ee', pankaing, otoa'." Jiisuu'ke aa'puu', "Nna' ninge da' tuutunantamparoo'naang. Bera naniaing. Ee'noko napo' orara aarumo nkoveauka'."

Jiisuu' Ookara Nantoong Siraka'antanung

¹²Jiisuu'ke napo' aa'puru', "Ning tee araka ookara kansi'koo. Naning tee ning siomuaing mutaanano'ke nanuauka'nung, domaang isikung kompuinge ookara ootoo' siraka'antavui'o'." ¹³Boto Keperuu'nukai aa'pau', "Da' daka minkuema tantaramaang, tee'koo nau'ka masika'antarampiauka'nung."

¹⁴Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "A, bane ninge ninka kara minkuama tammaramaunge, kapoo' minkuamaung masikung. Aming-koo, nna' ninge noru'ansi o'nong ning mou'noo' ee'noko ning memaatomanoo'. Dii'ke ning noru'merial' mou'noo' ee'noko are' ning memaatomanoo'. ¹⁵Dii'ke ning simpe'merima kansi'koong aarumo narung siomperimaung. Ninge naning simpe'ampa' o'nong. ¹⁶Nka ninge simpe'dampiri dei nkaang kara masikung deempapeu'. Ning ninka o'noi nkoampa', tee'koo Mma', ning botomuu'nung ni'ninka otomaung-koo. ¹⁷Diikaang boto-koo ee' otong,

'Kenaankarai nari' karorema kara sira'pureko noru'eripeu' tee tee masikung kara.'

(Boto 17:6; 19:15)

18 Ninge ninka kara minkuama tammaramaung ee'noko napo' Mma'ke botomuu'nunge kara tee' napo' siong-antamemumaunge.”

19 Teinge aa'pau', “Dauma are' otong?” Ee'noko Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', “Dii'ke aa' ning noru'meria', Mma' noru'eria'. Dii'ke ning noru'meri dei, Mma' napo' noru'eripeu'.”

20 Jiisuu'ke aung kara ookara dootuu'nava pankava-koo nauvuru' mooni' bauta'koong sipaako'navaro-koo. Ee'noko naninge Jiisuu' kiimata-nava-koo sipuaruu' bakaang bateinang mme' makotuaruko.

Jiisuu'ke Aa'puru'na': Dii' Naniriarupeu' Ning Nanampainoo'.

21 Teketa Jiisuu'ke napo' aa'puru', “Ning nanampaing ee'noko nananko dii'ke ning besi'meriaing, ee'noko dii' dooriaing diikaning oreng aarumo ninka. Dii' naniriarupeu' ning nanamatomanoo'.”

22 Ju'koong ovontunge aa'pau', “Aunge aa'pumaang, ‘Dii' naniriarupeu' ning nanampainoo'.’ Kara-koong miru'noo' ee' oro': tee baka tavaraa'naang dee'ma.”

23 Jiisuu'ke kara maku'urima aa'puru', “Dii' paning-koo boong-nupoong ee'noko ning paning-nung. Dii' kansi'nupoong ee'noko ning kansi'nung deea'. 24 Tee'koo naurampiring dii' diikaning oreng aarumo ninka dooriaing. Ee', masika', dii'ke ning ee'nara naning tammaramaung masika'antameriarura deeko' dii' oreng aarumo ninka dooriaing.”

25 Teinge nia'aama aa'pau', “Naumeriaing, da' teing-koo pankenuka poroainng-koo Daari Meekunge minkuvurimaing-koo baa ee'nung?”ⁱ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', “Ning ee'nara dii' teroita naurampiru' tutumparu'noo'keta. 26 Ninge amutemurii' kapoo' minkuamira diikaang orara aarumo sira'pampeu'. Nka tee naning ning botomuu'nung bakaang aarumo bakei koonto' masakung, orara aarumo otoaunge. Teie naumumana' nari' minkuamaung.”

27 Jiisuu'ke Bauma-koong kara minkuvuko noru'aavaruoio' teie napo' aa'puru', 28 “Dii'ke ning Tee Naning-naumpo' Paning-etaing intamerirai'nange dii'ke noru'meriaing ning ee'nara baa. Tenang dii'ke noru'meriaing ninge kapoo' nkoampaung maroita, ninge kapoo' minkuamaing Mma'ke naumumaing naing. 29 Ee'noko tee botomuu'nung ni'ninka nari' o'noremaung. Ning si'muaung ninka, ninge doong kante kapoo'nanka dotu-antavumaung nkoamaing-koo.” 30 Ee'noko tee' minkuvuko mmau'ke Jiisuu' masika'antavau'.

Eebaraa' Baurukaa' Ee'noko Sietani' Baurukaa'

31 Ee'noko Jiisuu'ke teing Ju'nupoong masika'antavau'ning aa'puru', “Dii' nkaang kara nari' pinka'erimatoaing deeko' dii' nkaning barevare-

ⁱ 8:25 Ooveai Jooni 1:21-25.

nupoong masikeng otoriaing. ³² Ee'noko Kumponing bakaang kara masika'pari otoi'na' noru'eriko teie karai masakai simpiri'antaruriaing dai'dariri otorimanoo'keta.”

³³ Teinge maku'aama aa'pau', “Nii' teing Eebaraami' ba'dompenku. Naninge teroita dai'murira bakaning botovoto-koo-nupoong deeng-antamuriaruko!. Enang arekee' tee' minkumerimang dai'mariri o'norimanoo'keta simpiri'antamarii'naang?”

³⁴ Jiisuu'ke aa'puru', “Masika' naurampimang, nantoong teing oreng aarumo nkoaamaing botovotonaa'nupoong ee'ning, orara aarumoi dai'uri botovurimaing. ³⁵ Naning botovotonaa' tee tamung tankinumaung, teka teing osikaa'ang biurukaa' teing te' nari' otoroi otoromaing. ³⁶ Tee'koo ninge Pankaing Bauringe botovoto-koong ootoo'keta simpiri'antarampiaing deeko!, bakei tampa' simpiri'dariri otoriaing! ³⁷ Ninge dii' noru'dampiri o'nong dii' Eebaraami' ba'dompenku, ee'noko dii' ning tavu'koo piarorimaung nkaang kara taaraveriaruma. ³⁸ Ninge kara minkuamaung Mma'ke naumumana', ee'noko dii'ke nkoverimaung diumai naururimana'.”

³⁹ Teinge maku'aama aa'pau', “Niuma Eebaraami'.” Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', “A, dii' masika' Eebaraami' baurukaa' dei tee' nari' nkovuko'na' nkoveripeu!. ⁴⁰ Eebaraami'ke temurii' kapoo' nkovuaruu!. ⁴¹ Dii'ke tee kapoo' diumai nkovuko'na' nkoverimang.”

Ee'noko teinge maku'aama aa'pau', “Nii' aa' auning-koonanka deea!. Nii'ke Niuma narung otong. Kumponing ee'nara.” ⁴² Jiisuu'ke aa'puru', “Kumponing diuma masikung dei dii'ke ning navumeripeu!, ning aa' Kumponing-ankoita mou'nung-koo. Ning maroita ninka moa!, teie botomuu'nung. ⁴³ Arekee' dii'ke noru'eria' otong kapoo' minkuamaa'nomaung? Dii'ke kara naurampimaung koonto' taara-koo piaroria!. ⁴⁴ Dii' koonto' Sietani' baurukaa' ee'noko tee diuma, ee'noko diuma piavomana' siong-koo piarorimaung. Tutuntoma-ita dupisi' nkovuko!. Kara masikung siompuaung. Kara masikung-koo oki'noo' okovuaunge. Tee tosi-bauko, ookara tosi-koo okora!. Bakaang aarumo narung siompuma tosi nkovumaung. ⁴⁵ Kara masikung naurampimang, tee'koo dii'ke masika'antameria' o'nong. ⁴⁶ Dii'koo baie ninge orara aarumo nkoantu'nung minkuvupeu!? Ee'noko ninge masika' naurampiko dii'ke aming-koo ning masika'antameria' o'nong? ⁴⁷ Naning Kumponing-eta pou'nung Kumponing bakaang kara taaravumaung, ee'noko dii' Kumponing-ankoita poria!. Tee'koo dii'ke ning taarameria'.”

Jiisuu' Tee Eebaraami'koo Dau Basi, Ju' Biikaang Okoaa'koo

⁴⁸ Teketa Ju'koong ovontunge karai maku'au' Jiisuu!. Aa'pau', “Bakei tampa' minkuampiring, da' Sameria'nung, ee'noko da' ma'naang-po'nung.” ⁴⁹ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', “A, ning ma'naang

o'noaung. Ninge Mma' daangampamaung ee'noko dii'ke ning daang-antamerimaung. ⁵⁰Ninge daangang ninka-koo besi'ampa', teo Mma'ke tee' nkovumaung ninge daangang kong-koo, ee'noko teie simpe'muriaing. ⁵¹Masika' naurampimang, naning tee nkaang kara siompumaung booauka'nung.”

⁵²Ju'koong ovontunge Jiisuu' aa'pau', “Enang koonto' noru'dampiring da' ma'naang-po'nung. Eebaraami' boo'paru', ee'noko Kumponing bakaning nakaro-nupoong boo'pariru'nunge, ee'noko aa'merimang, ‘Naning ning nkaang kara taaravuaing booauka'nung.’ ⁵³Niuma Eebaraami' boo'paru', ai' Eebaraami'koo dau basi tantaramaunge ee? Ee'noko nakaro-nupoong boorou'. Ee'noko baa tantaramaung?” ⁵⁴Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', “Ning ninka daangamari dei, nkaang daangang tamunsi'nung. Tee daangamuraung Mma'ke ee'narai, nkaang meenasi naururima. Tee ee'nara dii'ke diikaang Kumponing tamperimaung. ⁵⁵Dii'ke teroita noru'eriuru', ee'noko ninge noru'ansi o'nong. Ee'noko ninge aa'pamira, ‘Ninge noru'ampa’, ning tosimarapeu' dii'pina'. Nka masika' ninge tee noru'ansi o'nong, ee'noko bakaang kara siompamaunge. ⁵⁶Diuma Eebaraami' dotuaru' nkaang doong oovuu'naang noru'uitaa'. Teie oovuu' ee'noko oovurai'nange doturotuaru'.”

⁵⁷Ee'noko Ju'koong ovontunge Jiisuu' aa'pau'. “Da' mme' pa'noko' kivora masiraani oto'derua', arekee' Eebaraami', teronung masakung ooveu' ee?” ⁵⁸Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', “Masika' naurampimang, tero Eebaraami' mme' ponto'aravaruko ning o'noi o'nomaung^j o'noko'nung.”

⁵⁹Tee' minkuvuio' tee kapananka ukuau' tee too'paava'naang, teka Jiisuu' baku'arara tenkenuu' dootuu'nava pankava-ita.

Jiisuu'ke Oo-antavuu'na' Naning Duta Mutuu Ponto'aru'nung

9 ¹Aung aa' tee, Jiisuu'ke nanuma naning oovuu' duta mutuu ponto'aru'nung. ²Nii'ke bakaninge barevare-nupoonge nia'ampima aa'pampiru', “Nau-anta Pankaing ee, baie orara aarumo nkovuio' aung duta mutuu ponto'aru'nunge? Baka ai' baumararinge?” ³Jiisuu'ke maku'murima aa'muru', “Bakaang mutuu bakaang aarumo-koong deea'; baumararing beekaang aarumo-koong deea'. Tee mutuu otomaung Kumponinge bakaang iri' sira'antavuu'naang tee-koo naning-koo. ⁴Nii'ke nau'ka ning botomuu'nung bakaang nko-nko nkoampiang doong tankinuaruko. Muumurii'naang. Naning mintoomparavarupeu' muunganang. ⁵Ning kansi'koo o'noi ning kansi'nupoong araka-antanung.”

^j 8:58 Tee kara “O'noi O'nomaung” tee Kumponing bakaang miring-pina' taara Ju' biikana'koo. Ooveai Pupu' 4:26; Toro 3:6; Mat 22:32.

⁶Tee' minkuvurai'nange Jiisuu' kansi'koo tutupaa'kura tutupaa'ke meto' nkovura duta sisi'uu!, ee'noko aa'puu!, ⁷“Bera duu'daravaing poonaru'koo Siloam tampampimanaru'koo.” Aung Siloam miru'noo' “Boto-nisi”. Ee'noko tee naning nanurai'nange duu'parara ookuitaa' toroaru'.

⁸Ee'noko ba'marange ee'noko teinge tero tee ooaako'ninge ba'nampari mooni' eentavuriko, aa'pau!, “Aung ee tee deea' ba'nampari mooni' eentamuriko'nung?” ⁹Narionge aa'pau!, “Ee!, tee ee'nara.” Nii'ninge aa'pau!, “A, tee deea'. Tee tee-pina' oro.” Ee'noko tee baka aa'puru!, “Ning ee'nara.” ¹⁰Aa'pau!, “Nka dakaang duta arekee' banteing?” ¹¹Teie maku'urima aa'puru!, “Teie naninge miring Jiisuu'ke meto' nkovura nkaang duta-koo si'muing. Si'mura naumuma aa'muing, ‘Siloam-aape nanira duu'daravaing.’ Ee'noko nanamira duu'marara namu'ke ookansing.” ¹²Ee'noko teinge nia'aama aa'pau!, “Are! otong tee ee'nara?” Ee'noko teie maku'urima aa'puru!, “Noru'ampaung.”

Boto Keperuu'navitue Duta Bantou'noo'koong Okora'noo' Besi'au'na'

¹³Tee'puriko tee, teinge nkavau' Boto Keperuu'navitu-anko tee naning. ¹⁴Te'mung ee'na'mung Jiisuu'ke meto' nkovura naning mutuu oo-antavuu'na'mung Doong Uaana'mung. ¹⁵Ee'noko teing Boto Keperuu'nukai napo' tee tana'aama aa'pau!, “Arekee' nkorura tamparu'antaruinge?” Ee'noko teie nauvurima aa'puru!, “Teie aa' kansi'koong meto' nkovura duta-koo si'muio' oing duu'marara tampa' ookansing.” ¹⁶Ee'noko Boto Keperuu'navitu-koonarioonge aa'pau!, “Tee naning temurii' nkovuining Kumponing-etaing deea', ai' Doong Uaana'mung tampa' tarevua' tee' nkovuing.” Ee'noko nii'narionge aa'pau!, “Arekee' orara aarumo nkovumaunge temurii' taa'ni'anta iirakuta nkovupeu?” Ee'noko teie karai pokapoka'antavuru'.

¹⁷Teketa tee Boto Keperuu'nukai napo' nia'aama aa'pau!, “Teie oo-antaruing deentarako nia'dampimang: Dake tee are'pepeu?” Teie aa'puru!, “Tee aa' nakaronung.” ¹⁸Nka tee, tee naning enang ookuu'nung tero naning mutuu ponto'aru'nung Ju'koong ovontunge masika'antavaavaruko' bera baumararing bokuaaretu!. ¹⁹Ee'noko teinge aa'paaretu!, “Aung ee dee'ke deuring? Aung ee tee duta mutuu ponto'aru'nung tamperemaung? Nka arekee' nkoarara enang ookuing?” ²⁰Baumararinge maku'urema aa'puretu!, “Nee'ke noru'ampesi otong tee neuring ee'nara duta mutuu ponto'aru'nung. ²¹Ee'noko nee'ke noru'ampea' arekee' nkoarara enang ookuinge. Ee'noko napo' noru'ampea' baie duta oo-antavuinge. Teie baka naururipeu!, tee matarama.” ²²Baumararinge tee' minkuvuretu' tero ee' mau'aario!: Naninge Jiisuu' tee Pako'pari'nii' tampuaing deeko' bata'aavaing dootuu'nava-ita. ²³Tee'koo ee'na'koo tee' baumararinge aa'puretu!, “Nia'eriaing, baka naururipeu!, tee matarama.”

24 Ee'noko napo' kemu'kana' bokuaara tee ee'nara naning mutuu ponto'aru'nung aa'pau', "Bameriaing Kumponing taararuio' kara masikung narung naumeriaing. Nii'ke noru'ampiri otong tee naning orara aarumo nkovumaung."

25 Ee'noko teie naning maku'urima aa'puru', "Tee orara aarumo nkovumaung ai' tampara, ning noru'ampa'. Narung kapoo' noru'ansi o'nong, ning tero mutuu ee'noko enang ning tampa' ookamaang."

26 Teinge nia'aama aa'pau', "Aming kapoo' nkovuinge da'koo? Arekee' dakaang duta oo-antaruinge?" 27 Teie maku'urima aa'puru', "Tero naurampiko ee'noko dii'ke ee taameria'? Aming-koo napo' taara-koo piarorimang? Ai' dii' bakaning barevare-nupoong deentarii'naang piarorimang?"

28 Teinge barakosi'aama aa'pau', "Da' ee'nara bakaning-koong. Nii' teing Moosesi bakaning barevare-nupoong. 29 Nii'ke noru'ampiri otong Kumponing Moosesi karavuko'na', ee'noko aung naning noru'ampia' are' pou'noo'."

30 Ee'noko teie naning maku'urima aa'puru', "Akokamurii' kara minkuering doma. Dii'ke noru'eria' areketa pou', nka ee'narai ning tamaru'antamuing duta. 31 Nii'ke noru'ampiri otong Kumponing orara aarumo nkoaamaing taaravuriaung, ee'noko teing nantoong masika'antavaamaing ee'noko marovurimana' nkoaamaing taaravurimaung. 32 Kansi' pupu'aru'noo'keta minkunaa otoa' naning duta mutuu ponto'aru'nung oo-antavuu'nung-koong. 33 Aung naning Kumponing-eta poarui dei kapoo' nkovuarupeu' bakei."

34 Teinge kara maku'aama aa'pau', "Dii'daang orara aarumo-koo kuunge otori oraka' ponto'daru'nung da'. Arekee' nii' tautau-koo piaromaang?" Ee'noko dootuu'nava pankava-ita bata'au'.

Naning Mutuu-pina' Onou Mutaanamparapeu'na'

35 Jiisuu'ke tee taaravura dootuu'nava-ita bata'aio' besi'uu', ee'noko besi'ukotaa' oovura aa'puu', "Dake ee tee Naning-naumpo' Paning-etaing masika'antavemang?" 36 Ee'noko teie aa'puu', "Ee pankaing, naumeaung masika'antavampaina'."

37 Jiisuu'ke aa'puu', "Tee aa' dake tero ooveing ee'noko tee ee'nara naning enang kareremaang." 38 Teie naning maku'uma aa'puu', "Ovoring ee, masika'antaransing." Tee'pura kinkinuu' Jiisuu'anko, pankaing-antavuma.

39 Jiisuu'ke aa'puu', "Ning kansi'koo ee' simpe'koo mou'nung: mutuunanka bantang-anta-koo ee'noko teing banteai otoroining tamarimaing kaputu'anta-koo."

40 Tee'puio' enang Boto Keperuu'navitu-koo-narionge Jiisuu' ninka otoroko'ninge taaravaara nia'aama aa'pau', "Dake arekee' minkuemaang?"

Nii' mutuunanka ee?" ⁴¹ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Dii' mutuu sira'rariri tantariko dei tuumpi dii'koo otoarupeu'. Nka ee'noko 'Nii' ookirining!' tantariko enang tuumpi dii'koo mme' otong."

Jiisuu' Tee Sipisipi' Tarenara Tampara Makosi Tamparu'na'

10 ¹ "Masika' naurampimang, naning tee karanaange tumparavarura sipisipi' biikaang-koo parang-koo nii'noo'ke tumparapeu'nung tee ee'nara naning bakisipung, tatusi' bauko. ² Ee'noko tee naning tee karanaange tumparamaung parang-koo sipisipi' biikaang-koo tee ee'nara sipisipi' okovenung. ³ Ee'noko okovenung poko teie naning karanaang tarevumaunge ku'nung bere'evumaung. Ee'noko sipisipi'nankai okovenung bakaang kara tasi'paamaung bakaning bokuvuriko sipisipi'koong mirinanka, barampurima dama'du-aape. ⁴ Ee'noko dama'du sipurima teing-koo uro'ke nanumaung. Ee'noko bakaning sipisipi'ke siempaamaung, bakaang kara tasi'pai. ⁵ Nii'nung naning teinge siempaavarupeu'. Nii'nung-ankoita koo'aripeu' bakaang kara tasi'paavarura."

⁶ Jiisuu'ke aung kara mirumiru' nauvuru' Boto Keperuu'nuka, ee'noko teinge noru'aavaruu' tee kapoo' minkuvuko'nung. ⁷ Tee'koo napo' Jiisuu'ke nauvurima aa'puru', "Masika' naurampimang, ning ee'nara karanaang sipisipi' biikaang parang-koong. ⁸ Ookara tero porou'ning karanaang tamparima bakisipunanka ee'noko tatusi' baukonanka. Sipisipi'nankai taaravaariaruko' teing. ⁹ Nka tee, ning ee'nara karanaang parang-koong. Baa tee ning-anko pora tumparavainung domang moo'aravaing. Napo' teie tumparama ee'noko siarama taamang oovumatoaing.^k ¹⁰ Bakisipunanka poromaung bakiaa'aarii'naang, tavaarii'naang, kera'paarii'naang. Ee'noko ning mou'nung domaang oto'evurii'naang, domaang tampa' otoi-oto'ke maanto'nisi.

¹¹ Ning tampara tarenara. Tampara tarenara bakaning-koo sipisipi'koo boo'parapeu'nung makosi. ¹² Ee'noko tee naning moo' nka-koo tanata nkovumaung tampara tarenara deea' ee'noko sipisipi' okovenung deea'. Teie nkau poko oovuma sipisipi' sipurima koo'aramaung. Ee'noko nkau poma sipisipi'nanka tavuriko purarinka'arimaung. ¹³ Naning moo'koo tanata nkovumaung koo'aramaung moo'koo narung-koo tanatavumaung deempama. Sipisipi'nanka-koo tara'oaunge. ¹⁴ Ning tee tampara tarenara; ¹⁵ Mma'ke tasi'mui o'noina' ee'noko ninge Mma' tasi'pansi o'nong, tee' nari' ninge tasi'paransi o'nong nkaning sipisipi'nanka ee'noko teinge tasi'mai o'nong. Teing-koo ning moompaing makosi. ¹⁶ Ee'noko

^k **10:9** Sipisipi'nanka muunga parang-koo kuung tumparimaung tampa' uaavoroo'naang nkau poarupeu'noo', ee'noko doonganang parang-eta siarimaung para' maa'koo. Biikaang tarenarai ookamenta-koo tanatavurimaung tee siempaako.

nii'ning sipisipi' oto'memung aung-koo parang-koo kuung otoroaing. Teing siomparamira bokuaranko naro' otoroi nkaang kara taaramaako ning biikaang tarenara narung o'noai.

¹⁷“Ning Mma'ke ning piaamuraung tee ninge nakaang domaang sipampaing-koo; ee'noko napo' nkavampai. ¹⁸Nantoonge nkaang domaang pari'maavauka'nung. Ninge ninka maroita sipampaing. Ning iri' oto'memung nkaang domaang sipampeu'nung-koo, ee'noko napo' iri' oto'memung ninge napo' domaang nkavampeu'nung-koo. Mma'ke tee' nko-koo botomuu'.”

¹⁹Aung aa' tee napo' Ju'koong ovontung pokapoka'ariru' teing kara taaravaara. ²⁰Mmau'ke teing-koo narionge aa'paako', “Aung-koo ma'naang orara otong. Kanu'aramang. Taaraveriuka'nung.” ²¹Ee'noko napo' nii'narionge napo' aa'paako', “Naning ma'naang orara-po'nung tee' karoarupeu'. Ee'noko naning ma'naang orara-po'nunge arekee' naning duta mutuu tamparu'antavupeu'?”

Ju'koong Ovontunge Jiisuu' Too'dempau'na'

²²Nii'na'mung Jerusalema'navuntu'koo doong meekung tavo'kuu', te'mung ee'na'mung dootuu'nava pankava bere'au'na'mung-koong paroro nkoaako'na'mung. Tenang kamaari bakanang. ²³Te'mung ee'na'mung Jiisuu' nanu'nanuu' dootuu'nava pankava-koo bansing-navaro-koo miring Solomoni'navaro-koo. ²⁴Ee'noko Ju'koong ovontunge teka koroai aa'pau', “Dake nii' are' basinoo' papaara-antamerii'naang? Koonto' sira'dari naumeriaing. Da' ee tee Domang-anta Pako'pari'nii' tavo'aravaing-koong?” ²⁵Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', “Tero naurampiru', teka dii'ke ning masika'antameria'. Teing nko-nkonanka Mma'ke botomui' nkoamaa'nomaing teing taa'ni'antananka ning-koo. ²⁶Dii' nkaning sipisipi'nanka deea', tee'koo dii'ke ning masika'antameriaung. ²⁷Nkaning sipisipi'nankai nkaang kara taaravaamaung, ninge noru'aransi o'nong, ee'noko teinge ning siomaamaung. ²⁸Domaang oparavauka'nung avoromaung, ee'noko teing booroauka'nunge, ee'noko naninge tatusi'uriauka'nunge nkaang bireng-eta. ²⁹Mma'ke ookara-koo dau basie teing amuu'. Naning tatusi'uriarupeu' Mma'keta, bakaang bireng-eta. ³⁰Mma' ee'noko ning narung.”

³¹Ee'noko Ju'koong ovontunge napo' kapang ukuau' tee too'paava'naang. ³²Teka Jiisuu'ke aa'puru', “Dii'ke oomerio' nko-nkonanka tampananaka nkoamaung Mma'ke pakumui'. Teing-koo orara arera nkoansing-koo kapange too'merii'naang piarorimang?”

³³Ju'koong ovontunge napo' Jiisuu' maku'aama aa'pau', “Nii'ke da' kapang na'ng-koo piamoria' dakaang nko-nko tampara-koo, nka dake Kumponing akapeu'emaung-koo, da' tamunsi'nung naning daka Kumponing tantaramaung-koo.” ³⁴Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', “Tee

aa' diikaang-koo boto-koo nane'koo ee' daariari otong, Kumponing tero-nupoong-kooning pankainuka aa'puru',

'Dii' teing kumponinanka.'

(Kena 82:6)

³⁵Tee kara tee Daari Meekung-koong, dii'ke tonta'koo makosi deea'. Ee'noko teie teing bakaang kara taaravaama pare'aako'ning kumponinanka tang-koo makosi deeko' ning tee Baumai meeka'antamura a' kansi'koo moo'naang botomuu'nung dau basina' makosi tee miring nka-koo; ³⁶Tee'koo arekee'koo ninge Kumponing akapeu'amaa'nomaung tammerimaunge ning Kumponing Bauring tammarako? ³⁷Makosi, masika'antameriauka'nung ninge Mma' bakaang nko-nko nkoamparuko dei. ³⁸Nka bane dii'ke nau-antampiko tamung masika'antameriaung, teing nko-nkonanka nkoamaing Kumponing bakaning tasi'peri masika'antaveriaing, koonto' noru'meriaina' Mma' ning-koo otong ee'noko ning Mma'koo o'nong."

³⁹Ee'noko teketa napo' Ju'koong ovontunge moo'aava'naang mau'au', teka teing divu'uri tenkenuu'. ⁴⁰Ee'noko Jiisuu' napo' toroaruru' Joo'dani-nari tankimpui Joonie tero nantoong ntong-koo minkivurima meeka'antavuriko'noo'aape. Ee'noko Jiisuu' te' otou'. ⁴¹Mmau' nantoong tee-anko poroma aa'pau', "Joonie ta'nimpaarii'na' taa'ni'anta nkovuaruu', teka ookara kapoo' aung naning-koo minkuvuu'nung kara masikung."

⁴²Ee'noko mmau' nantoonge te' otoroko'ninge Jiisuu' masika'antavau'.

Jiisuu' Jerusalema'aape Nanuko Ovontunge Tee Dupisi'koo Piavorou'na'

(11:1–12:50)

Lasarusi Boo'paru'na'

11 ¹Nii'na'mung tee, naning Lasarusi tampaako'nung, Beetani-navuntu'koo otoko'nung siipavou'. Te' ee'noo' Beetani Maaria-namainta otoreko'noo' Maata'. ²Teni ee'nani Meeri' Jiisuu'koo tampa' nuuraa' kau'koo duuni dakovuu'nani ee'noko napo' dapoi piu'uu' aa'nani. Lasarusi teni ba'mari siipavou'nung. ³Ee'noko ba'mari-kaarai Jiisuu'anko kara nanu'antavurema aa'puretu', "Ovoring, tee da'maiko' siipavomang."

⁴Jiisuu'ke taaravurai'nange aa'puru', "Lasarusi siipavomang, nka booauka'nung. Siipa tavo'aringe Kumponing-nung meenasi tavo'antavuu'naang. Ee'noko aung siipa kompui Kumponing ning Bauring meenasi amuu'naang." ⁵Maata'namaia' ee'noko Lasarusi Jiisuu'ke aa'na' piaavuriko'. ⁶Ee'noko Lasarusi siipavoko Jiisuu'ke taaravura tamung ke'munta doong otou'. ⁷Ke'munta doong tankiniuio' tee, teie nii' bakaning barevare-nupoong aa'muru', "Meriaing; nanampiaing; Judia'nameng-aape toromariaing."

⁸Ee'noko nii'ke bakaning barevare-nupoonge maku'ampima aa'pampiru', "Nau-anta Pankaing ee, te'mung Ju'koong ovontunge da' daping kapange too'daieeng. Arekee' mau'emaang te'aape tororaraa'naang?"

⁹Jiisuu'ke aa'muru', "Tee batei narung doong-koong nii'koo siraka'pari otong. Nantoong doonganang nanaama pu'ariaung arakai kansi'koonge siraka'pui otoko. ¹⁰Teka muunga deeko' nanaama pu'aripeu', aming-koo, nna' tee araka otoa!." ¹¹Jiisuu'ke tee'pura napo' aa'muru', "Niikaang naning Lasarusi aatui otong, nka nanamira daa'ampaing."

¹²Ee'noko nii'ke bakaninge aa'pampiru', "Ovoring, tee aatura tampa' dee'oo'naang." ¹³Nka Jiisuu'ke Lasarusi boo'paru'nung naumuriko nii'ke noru'ampia', tamung aatuu'nung pina' minkuvuko tampampima. ¹⁴Teketa tee tenang Jiisuu'ke koonto' naumurima aa'muru', "Lasarusi aa' boo'paring. ¹⁵Nka tee ninka o'norearuing-koo dotumaring dui'ke masika'antamerii'naang noru'amira. Aia', tee-anko nanamping."

¹⁶Toomasi, nii'noo' miring Pauroong tampampimaunge, nii' ba'marang aa'muru', "Aia' meriaing Nau-anta ninka, nii' ookara tee ninka nari' moompiaina!."

Jiisuu' Boo'keta Daa'nung Tamparu'na'

¹⁷Ee'noko Jiisuu'ke pora oovuu' Lasarusi karenaumo doong kuvi dako'domanoo' otoio'. ¹⁸Beetani-namono Jerusalema'keta narung kokorei' daanga'pina' basinoo'. ¹⁹Ee'noko mmau' Ju'nupoong poroko' Maata'namainta Meeri' dunsirunsi-antavaarema~ bee'mari boo'paru'nung-koo.

²⁰Ee'noko Maata'ke Jiisuu' poko'nung taaravurai'nange taung nanuu' kune'uu'naang, ee'noko Meeri' pava-koo otoko. ²¹Maata'ke aa'puu' Jiisuu', "Ovoring, da' a' otoieeng dei mmari boarupeu'. ²²Nka ninge noru'ansi o'nong Kumponinge arupeu' kapoo' nia'epeu'nung."

²³Jiisuu'ke aa'puu', "Da'mari domamparaa'naang."

²⁴Tenie maku'uma aa'puu', "Noru'ansi o'nong tee daa'aravaing doong asi'noo'na'mung."

²⁵Jiisuu'ke teni aa'puu', "Ning aa' naning boo'keta daa'nunge, domang-antai. Baa tee ning masika'antamuraung domamparavaing bane boo'paravainge. ²⁶Ee'noko baa tee domampari ning masika'antamuraung boo'paravauka'nung. Dake ee masika'antavemang aung?" ²⁷Tenie aa'puu', "Ee', ee Ovoring, masika'antavamang da' tee Karistoo', Kumponing Bauring, tee Kumponinge teroita Pako'pari'nii' a' kansi'koo pora nii' domamuraing-koo."

Jiisuu' Biromparu'na' Lasarusi Boo'pario'

²⁸Ee'noko tee' minkuvura Maata' baara'ma'naang-anko Meeri'anko toroarara baka aa'puu', "Nau-anta anka' otong, da' nia'dumaang."

²⁹Ee'noko Meeri'ke tee kara taaravurai'nange daa'arara kua'pari nanuu' kune'uu'naang. ³⁰Jiisuu' mme' tavo'aravaruko osi, te' Maata'ke kune'uu'noo' naro' otoko. ³¹Ee'noko nii'ning Ju'nupoong teva-koo kuung otoroko'nung Meeri' ninka teni dunsirunsi-antavaama. Teketa teni iri'narung daa'arara tenkenuko siompau', ee' noru'aama, “Teni dee'ma kivi dako'doma-aape nanumang teke biromparaa'naang.”

³²Ee'noko Meeri' tavo'aru' Jiisuu' otoko'noo'. Ee'noko tenie oovurai'nange kau'kanoo' dua'aru' aa'puma, “Ovoring, da' otoieeng dei mmari boo'paravarupeu'.”

³³Ee'noko Jiisuu'ke teni biromparako oovura ee'noko Ju'nupoong teni ninka porou'ning birompariko oovurira bakaang domang aa'na' orarunsie manki'ou'.

³⁴Ee'noko Jiisuu'ke nia'urima, aa'puru', “Are' dako'erieenge?” Ee'noko teinge bokuaama aa'pau', “Ovoring, pora ooveaing.” ³⁵Ee'noko Jiisuu' biromparu'. ³⁶Ee'noko Ju'nupoonge aa'pau', “Ooveriaing aa'na' piaavumana.” ³⁷Ee'noko nii'ninge aa'pau', “Teie tee temu' naning duta mutuu tamparu'antavuu', ape'? Arekee' a'mung Lasarusi boo'paravaroo'naang kapoo' nkovuaruiee?”

Jiisuu'ke Lasarusi Boo'keta Daa'uu'na'

³⁸Napo' aa'na' oraka' dee'oitaa' Jiisuu' nanuu' kivi dako'doma-aape. Tee kivi kapange da'pau'nung. ³⁹Jiisuu'ke botovurima aa'puru', “Tee kapang diiri'eriai.”

Ee'noko Maata'ke, tee naning boo'paru'nung ba'marie aa'puu', “Ee Ovoring, oraka' ka'mi'mori'neeng. Tee karenang doong tankiniuieeng boo'pario'.”

⁴⁰Jiisuu'ke aa'puu', “Ninge nauransing da' ning masika'antameaing deeko' Kumponing bakaang meenasi ooveaing. Ai' da' ampa'doinge?”

⁴¹Ee'noko tee boia' diiri'au' kivi dako'doma karanaang-eta. Diiri'aio' Jiisuu'ke ankamparara aa'puu', “Mma' ee, tampara tantamang dake nkaang eenta taaramemaung-koo. ⁴²Ninge noru'ansi o'nong dake doong kante taaramemaung. Ninge tee' nauransing nantoonge taaramaara masika'antamaava'naang dake botomeu'nung ning.”

⁴³Ee'noko tee' minkuvurai'nange aa'na' bokuma aa'puu', “Lasarusi, sirapo' poai!” ⁴⁴Ee'noko tee boo'paru'nung sirapo' pou' bakaang bireng ee'noko kau' dai'arita'a'nange baaronge, bakaang oing baaronge dai'arita'a'. Ee'noko Jiisuu'ke botovurima aa'puru', “Dapa'eriaing nanuaina'.”

Ovontunge Mumunsiau'na' Jiisuu' Tavaava'naang

(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2; Luk 22:1-2)

⁴⁵Mmau' Ju'nupoong Meeri' siompau'ning Jiisuu'ke kapoo' nkovuu'nung ooaarai'nange masika'antavau'. ⁴⁶Ee'noko narionge

Boto Keperuu'navitu-anko toroarirai'nange nauaaru' kapoo' Jiisuu'ke nkovuu'nung. ⁴⁷Teketa tee, taaravaarai'nange Boto Keperuu'navitue ee'noko piristi'nuka-koo ovontunankai koompaara'navitu ninka mumunsinang nkoaama aa'pau!, “Arekee' nkoampii'naang? Aung naning baru' mmau' taa'ni'anta nkovumaatoing. ⁴⁸Nii'ke tamung ooampiaing deeko' aung mmau'ke daurarong~pina' masika'antavaara Rooma'nupoong bei'bei'aariko teinge nii' ookara piniraaku~maariaing dootuu'nava pankava nari' pesi'aama.”

⁴⁹Narunge naning miring Kaiapasie Piristi'koo Ovoring deempari otoko'nunge aa'puru!, “Dii'ke kapoo' noru'eria!. ⁵⁰Dii'ke ee tasi'peria' otong tampa'na' tee' naning narung boi dei nii' ookara domang moo'maripeu!” ⁵¹Nka teie baka tee' minkuvua', tee Piristi'koong Ovoring deemparitaa' tee' tarampeearu' Jiisuu' boo'paraa'naang nii'koo Ju'nupoong-koo. ⁵²Ee'noko nii' naing-koo deea', ookara Kumponing baurukaa' amutemuu'keta oosimurii'naang narung mono-pina' o'norii'naang.

⁵³Te'mung-eta tutumpau' Jiisuu' tavaava'naang mumunsi-koo. ⁵⁴Ee'noko tee'koo Jiisuu' baru' sirapo'ke nanuaruko' Judia'nameng-koo. Teketa tenkenurai'nange nii'noo' osi nanuu' miring Eparaim, mee'bora' sirakamaa'koo due!. Ee'noko te' o'noriko' nii' bakaning barevare-nupoong ninka.

⁵⁵Tenang Ju'nupoong biikaang Paroro Baari'koong~ due'uu'ngang. Mmau' nantoong avuntevuntu'keta Jerusalem'aape nanaako' neriarima kiiroraa'antavaria'naang tee-koo paroro-koo makosina!. ⁵⁶Ee'noko teinge Jiisuu' besi'aako' teke, ee'noko dootuu'nava pankava-koo oosiarima nia'eema aa'peeko!, “Dake arekee' noru'emaang? Tee paroro-koo pa poaroo'naang dee'ma.” ⁵⁷Tero piristi'koong ovontunge ee'noko Boto Keperuu'navitue boto nauaarima aa'paaru!, “Naninge tee Jiisuu' otomanoo' noru'urainange teie nau'ka naumuriaing, teinge Jiisuu' moo'aara kiimata-nava-koo sipaava'naang.”

Meeri'ke Duuni Tampa' Nuuraa' Jiisuu'koo Dakovuu'na'

(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

12 ¹Teketa tee, ~na'mung-taa doong otoko Taamang Baari'koong~ nkoaava'naang Jiisuu' Beetani-namono-aape nanuu!. Temono ee'namono Lasarusi bakanamono, tee Jiisuu'ke tero daa'antavuu'nung bakanamono. ²Jiisuu' te' poio' taamang pankaing nkoa!. Maata'ke Jiisuu' ee'noko teing tee oo-koo porou'ning bau'uru!, ee'noko Lasarusi Jiisuu' ninka ba'namparesio!. ³Ee'noko Meeri'ke mou-koong-pina' ntong-pina' basi duuni nkavui pou!, tampa' nuuraa' naru!, naarada' narunge nkonii!, moo' pankaing-koonaru!. Ee'noko Jiisuu'koong-koo kau'koo koo'uu' ee'noko bakaange dapoi napo' kau' piu'uu!. Ee'noko teie tampa' nuuraa'ke teva

nari' nuuraa'aru'. ⁴Ee'noko nii'koong Jiisuu' bakaning barevare-nupoong-koonarunge, Judasi Kerio'nunge, teie Jiisuu' dama'ke kare-nupoong-koo sivuainunge aa'puu', ⁵“Aming-koo anie aru' duuninaru' tampa' nuuraa'naru' kera'puing? Baavevura dei beenaumo daaku' namikuri nkavupeu' ee'noko ata'oi'nuka pakuvuripeu'.” ⁶Teie ata'oi'nanka-koo tara'oa', tamung tee' minkuvuu' tee baka bakisipung deemparama, teie mooni' sipaako'nara' bakura kompu bakiaa'uriko'noo'koo.

⁷Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu', “Teni sipeai. Aung tee ning dako'maavaina'mung-koo makosi kore'memuu'nung, tee' nkovuing. ⁸Dii' ata'oi'nuka ninka doong kante otorimaung ee'noko ning doong kante dii' ninka o'noriauka'nung.”

Ovontunge Kara Pinka'au'na' Lasarusi Dupisi'koo

⁹Ee'noko Ju'nupoong karika'ke taaravau' Jiisuu' Beetani-navuntu'koo otoko'nung. Ee'noko te' nanau', Jiisuu' narung oo-koo deea', napo' tee Lasarusi oo-koo berou', tee Jiisuu'ke boo'keta daa'antavuu'nung. ¹⁰⁻¹¹Tee'koo piristi'koong ovontunankai matauau' Lasarusi tavaava'naang, tee Lasarusi ooaarai'nange mmau' Ju'nupoonge biikaning pankainanka sipaarun'nung-koo, Jiisuu' masika'antavaama.

Jiisuu' Jerusalema' Tumparu'na' Daurarong-pina' Oro'pari (Kena 118:25-27; Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

¹²Teketa dauna'mung tee karika'ke taaravau' Baari'koong Paroro-koo poroko'ninge Jiisuu' Jerusalema'aape poo'naang. ¹³Taaravaara uurung tovang nkavai osi-eta tenkenau' kune'aava'naang. Ee'noko euravaama bokiaama aa'pau', “Biraanke! Biraanke-po'nung tee aung Kumponing bakaang miring-koo pomaang; aung tee daurarong nii' Isireeli-nupoong niikaang!” ¹⁴Jiisuu'ke doonkii'navoro' nkavura, doonkii'koo dau ba'nanui nanuko, tee' Daari Meekunge minkuvumana', aa'pumana',

¹⁵“Aroreriauka' dii' Saioni-nupoong, diikaang daurarong dii'anko pomaang doonkii'nu kampianu-koo dau ba'nanui.” (Sekaraia 9:9)

¹⁶Nii'ke bakaning barevare-nupoonge tasi'pampiaruko' tee kapoo' nkoaru'nung. Jiisuu' daa'aru'naang bakaang meenasi ninka deeko' nii'koo sira'paru' tee Daari Meekunge tutung minkuvuu'nung tee' nkoaraa'naang ee'noko tee' nari' nkoaru' Jiisuu'koo.

¹⁷Teing karinga Jiisuu'ke bokuma Lasarusi boo'pario' kuvi dako'au'noo'keta domang-antavuiu' ooau'ninge dooreaaru'. ¹⁸Teing ookara Jerusalema' porou'ning ta'ninai taaravaara berora onkeonke'au', Jiisuu' tee' taa'ni'poi poko. ¹⁹Ee'noko tee' nari' dooreai otoroko teinge Boto Keperuu'navitue bii'ka kareaama aa'pau', “Ooveriaing, nii'ke matauampimana' nkoarava' otong. Ookara nantoonge tee narung siompaamang.”

Nii'ninge Kiriki'nupoonge Jiisuu' Besi'aako'na'

²⁰ Ee'noko teing-kooninge dootuu'arii'naang ee'deto Jerusalem'aape nanaako'ninge nii'ning Kiriki' otoroko' tenang paroro nkoaako'na'mung. ²¹ Ee'noko teing Pilipi'anko porou'. Pilipi' Besaida-namono-nung, Kaaleli'nameng-koonoo'nung. Ee'noko teinge aa'pau', "Ee pankaing, nii' Jiisuu' ooampii'naang piamorimang." ²² Ee'noko Pilipi' Aanduru'anko nanura nauvuu', ee'noko tenaanka Jiisuu'anko nanureta nauvuretu'.

²³ Jiisuu'ke maku'urema aa'puretu', "Tee bateinang enang tavo'aring Kumponinge meenasi pankaing amuainang ning tee Naning-naumpo' Paning-etaing. ²⁴ Masika' naurampemang sinang-koo, uite'nu~ nau kansi'koo dua'aravarura ee'noko booarura, teu nau deempari otopeu', nka boora deeko' mmau' sinang tavo'antavupeu'. ²⁵ Tee tee' nari' baa tee naning bakaang domaang baka kirokaiaramaung bakaang domaang tee paa'aravaing, teketa baa tee naning anke kansi'koo otoi bakaang domaang si'koo taura'pari otoing tee bakaang domaang pinka'aravaing. Teie tee domaang oparavaung kompuaing. ²⁶ Baa tee naning nkaang pakupakunung deemparaa'naang piavora deeko' ning siomuaing. Tee'koo nkaning pakupaku-nupoong ni'ninka o'noriaing ning o'noainoo'. Mma'ke daangampuaing naning tee ning-koo pakunara deemparavaing."

Jiisuu'ke Boo' Aroo'uko Kumponinge Paning-eta Tampa' Karavuu'na'

²⁷ Jiisuu'ke aa'puu', "Nkaang domang oraka' dee'moing. Aming minkuampaing? Ee' pa minkuama'naang, 'Mma', aung bateinang ning-anko poauka' poteveaing?" Nka tee' deea'. Ning mou'nung enang-koong sisikeera tora'pama'naang. ²⁸ Ee Mma', nerantaravai dakaang miring pankaing-antaravaina'." Tee' minkuvuko narung aurong paning-eta karoma aa'puu', "Ning neramari o'noma'noing, ee'noko napo' tee' nkomaraa'naang."

²⁹ Teinge karingai te' donkonaako'ninge tee kara taaravaara aa'pau', "Kurunkurung-pina' taaravampiring." Ee'noko nii'ninge aa'pau', "Tee aa' koosinung~ tee-anko karoing." ³⁰ Ee'noko Jiisuu'ke aa'puru', "Aung kara ninge taaravama'naang karoa', dii'ke taaraverii'naang. ³¹ Enang bateinang tenang Kumponinge ookara kansi'nupoong koosinang nkovuma koompuriainang. Enang ee'naang Kumponinge teing kansi'nupoong biikaang pankaing turapura bata'uaing. ³² Nantoonge ning taakamaara kansi'keta intamaako ookara nantoong baramparampaing ning-anko." ³³ Tee' minkuvuma nauvuru' aremurii' boo' tora'puu'naang otoing. ³⁴ Ee'noko teinge karingai maku'aama aa'pau', "Niikaang boto-koo dariraarie ee' naumurimaung: tee Pako'pari'nii' doong kante otoing. Arekee' dake enang minkuepeu' da' nau'ka enang intantaavaing? Da' aming-koo 'Tee Naning-naumpo' Paning-etaing' tantaramaung"?"

³⁵ Jiisuu'ke maku'urima aa'puru, “Ning dii' ninka okioki'noo' o'noritaa' araka-antarampimaang. Ninge mme' araka-antarampirio' ooveritaa' otoriaing mutaananturi'neeng. Aming-koo, nna' naning tee mutaanano' otomaung noru'uaung are'aape nanumang. ³⁶ Tee'koo ninge araka-antarampirio' masika'antameriaing mme' taaramerima, dii' sirapo'nupoong deentariaina'.” Ee'noko Jiisuu'ke tee' minkuvura baka nanuu' baku'aritaa'.

Ju'koong Ovontunge Jiisuu' Masika'antavaavaruu'na'

³⁷ Bane aing ookara taa'ni'anta nkovuko ookara-koo dutakanoo'ke, nka masika'antavaavaruko'. ³⁸ Tee' teronunge nakaronunge Aisaia'ke Daari Meekung-koo daarivuu'na' masika' deemparu', aa'puu'na',

“Ovoring ee, kapoo' nkoaravaing-koong karantamemaung~ nantoonge masika'antavaavauka', ee'noko dakaang tanka'ke irakutai dupe-antaveko ooaara tasi'koo makosiaavauka' bakei!”

(Aisaia' 53:1)

³⁹ Tee' ee'na' teinge masika'antavaavaruko'nung. Aisaia'ke temurii' aarumo-koo napo' minkuvuu'nunge, aa'puu',

⁴⁰ “Kumponinge biikaang duta mutuu-antavurira biikaang domang iveka'antavuru' aa'no'neeng-koo: dutai ooaama domange tasi'paara ning-koo toroariko ninge tamparu'antavarami'neeng-koo.”

(Aisaia' 6:9-10)

⁴¹ Aisaia'ke tee kara minkuvuu'nung Jiisuu' bakaang meenasi oovurai'nage. Tee'koo tee' minkuvuu' Jiisuu'koo.

⁴² Tenang ee'nang mmou' Ju'koong Ovontung Jiisuu' masika'antavaako', ee'noko Boto Keperuu'navitu-koo avoreaama sirapo'ke minkuaavaruko' tevitue dootuu'nava-ita bata'aari'neeng-koo.

⁴³ Nantoonge daangang-koo piavoroma, Kumponinge daangang-koo piavoroa'.

Jiisuu' Bakaang Karai Nantoong Simpe'uriaina'

⁴⁴ Jiisuu'ke aa'na' karoma aa'puru', “Baa tee ning masika'antamuraunge ning narung masika'antamuraunge, teie tee ning botomuu'nung nari' masika'antamuraunge. ⁴⁵ Baa tee ning oomumaung tee ning botomuu'nung napo' oovumaunge. ⁴⁶ Ning kansi'koo mou' araka-pina'. Ee'noko ookara nantoong ning masika'antamaamaing mutaanang-koo ooroauka'nunge. ⁴⁷ Baa tee nkaang kara taaravuma masika'antavuaung ninge tuumpiampauka'nung. Ning mou'nung tuumpiamparoo'naang, teka domang-antavarama'naang. ⁴⁸ Baa tee ning tonta'mumaung ee'noko nkaang kara masika'antavuaung, tee naning bakaang tuutunang~ oto'evung-tee kara ninge minkuansing bakaang tuutunang-nko otoaing te'mung doong asi'noo'na'mung.

49 Tee'koo ee'na'koo ninge ninka tamung minkuampa', teie Mma'ke ning botomuu'nunge moo'naang napo' botomuu' naurampii'naang tee' naurampirina'. 50 Ee'noko noru'ansi o'nong bakaang botoi domaang oparavauka'nung tavo'umaung. Ninge kapoo' minkuamaung tee ee'naa Mma'ke naumuu'nung minkuamaung.”

Barevare-nupoong Sipurira Jiisuu' Bauma-anko Toroaravaing Nauvuru'na'

(13:1–17:26)

Jiisuu'ke Bakaning Barevare-nupoong Kau' Duu'puru'na'

13 1 Aung aa' tee enang kore'noo'na'mung Baari'koong~ Paroro-koo. Jiisuu'ke noru'uu' bakaang doong makotui'o' aung-eta kansi'keta tenkenuainoo' Bauma-anko nanuu'naang. Teie kansi'koo otoitaa' bakaning doong kante piaavuriko' bera bou'na'mung-koo basinoo'.

2 Ee'noko Jiisuu' nii' bakaning barevare-nupoong ninka taamang-koo ba'namariru'. Ee'noko Sietani'ke Judasi Kerio'nung, Saimoni' bauring, tero maamu-antavuu' Jiisuu' sivuu'naang kare-nupoong-koo. 3 Jiisuu'ke koonto' noru'uu' Baumai iirakuta ookara kapoo'koo makosina' avuu'nung, ee'noko noru'uu' Kumponing-eta pou'nung, ee'noko napo' Kumponing-anko toroaraa'naang. 4 Ee'noko tee, Jiisuu'ke taamang banto'nii' sipura daa'aru', ee'noko bakaang mononopa' kiru'arara tauro meu'ke kapeto tokoaru'. 5 Ee'noko ntong diisi-koo koo'urai'nange nii' niikaang kau' duu' tutumuru'. Ee'noko napo' teie tauroi tokoaru'nung piu'muru'.

6 Ee'noko tee Jiisuu' Saimoni' Piita-anko basiarako Piitai aa'puu', “Ovoring, nkaang ee kau' duu'mee'naang?” 7 Ee'noko Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', “Dake enang kapoo' noru'ea' nkoamaa'nomaung. Dama'ke noru'eaing.”

8 Ee'noko Piitai aa'puu', “Dake nkaang kau' koonto' duu'meauka'nung.” Ee'noko Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', “Da' ninge duu'damparuko deeko' nkaning-koong barevare-nupoong-koong deentaravauka'nung.” 9 Ee'noko Saimoni' Piitai aa'puu', “Ovoring, nkaang kau' narung duu'meauka'nung, bireng duu'meaing; bore' duu'meaing.” 10 Jiisuu'ke aa'puu', “Naning tee mono duu'parinung ookara mono kiiroraa'aring. Napo' duu'paravaung. Bakaang kau' narung duu'paravaing. Dii' ku'mi'doria', nka ookara deea'.” 11 Jiisuu'ke tero noru'uu' tee naning kare-nupoong-koo sivuainung. Tee'koo ee'na'koo aa'puu', “Dii' ookara kiiroraa'dariri otoria'.”

12 Ee'noko Jiisuu'ke kau' duu' bakemurirai'nange Jiisuu' mononopa' napo' siparara bakanoo' taamantoma toroaru'. Teka Jiisuu'ke nia'murima aa'muru', “Dii'ke ee noru'eri otong tee kapoo' nkoramping? Tasi'peringe? 13 Dii'ke ning Nau-anta ee'noko Ovoring tammerimaung.

Ning tee ee'nara. Tampa' miring tammerimaung. ¹⁴Ning diikaang Oving, ee'noko Nau-anta ee'noko ninge ee'narai kau' duu'dampiring. Dii' tee' napo' boonko noru'dariri pakureeriainge. ¹⁵Aung dii' nau-antakoo tee' nkorampiring dii' pakureerii'naang pakurampirina'. ¹⁶Masika' naurampimang, naning botovotona' bakaang pankaing-koo dau basi deea', ee'noko naning kara-okovui-nka tee botovuu'nung-koo dau basi deea'. ¹⁷Aung kara taaraverirai'nange tee' ncoverima biraanke-nupoong otoriaing.

¹⁸“Ninge dii' ookara koonto' naurampia'. Ninge barearantu'ning noru'aransi o'nong. Ee'noko aung Daari Meekung nau'ka masukung deemparaa'naang aa'pumaung,
‘Teie naninge nari' taamanampemaunge tamaava'naang simuu.’

(Kena 41:9)

¹⁹Enang naurampimang mme' nkoaravaruko dii'ke masika'antamerii'naang ning tee ee'nara pankaing tenang nkoaravainang. ²⁰Masika' naurampimang, baa tee ninge botoampainung onkeonke'uaing tee ning napo' onkeonke'muaing. Ee'noko naning tee ning onkeonke'muaing tee ning botomuu'nung onkeonke'uaing.”

Jiisuu'ke Tero Nauvuru'na' Naninge Too'dempuaina'

(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21; Luk 22:21-23)

²¹Teketa Jiisuu'ke tee' minkuvurai'nange domang oraka' dee'ou', ee'noko sira'pui naumurima aa'muru', “Ninge masika' naurampimang dii', narunge dii'koonge tooka kompui ning kare-nupoong-koo simuaing.”

²²Jiisuu'ke tee' minkuvuio' nii' nii'ka oo'oomeeru' avitoitoi noru'ampima, miru'noo' besi'ampima. ²³Ning~ Jiisuu'koo due' ba'namarako' ba'maiko' deemaritaa'. ²⁴Ee'noko Saimoni' Piitai birenge pinka'muma aa'muu', “Nia'ei tee baa tee' minkuvumaang.” ²⁵Tee' nia'muko Jiisuu'anko diiri'marara nia'antu', aa'pama, “Oving, tee baa ee'nara?”

²⁶Jiisuu'ke maku'muma aa'muu', “Ninge navio' duuni-koo iimpamira tee avompainung, tee ee'nara tee naning.” Enang tee' minkuvura navio' nkavura iimpura Judasi avuu', Saimoni' Kerio'nung bauring. ²⁷Ee'noko Judasie tevio' kompuko Sietani' namu'ke tumparu' Judasi-koo kuung. Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu', “Kapoo' nkoveainung iri'narung nkoveaing.”

²⁸Tee' minkuvuu'nung-koong miru'noo' nii'ke taamantomai ba'namariri o'noriko'ninge noru'ampiaruu'. ²⁹Nii'ninge aa'pau', “Tee Judasie kapoo' moo'uu'naang paroro-koo makosi Jiisuu'ke tee' minkuvumaang,” Judasie mooni'koonara' bakura-nara' tarevuko'nung-koo. Ee'noko nii'ninge ee' noru'au', “Tee Jiisuu'ke botovuing sitovuru'nuka kapoo' avurii'naang.” ³⁰Judasie tevio' nkavura namu'ke siaru', tenang muunga.

Jiisuu'ke Nerakung Boto Sipuu'na'

³¹Teketa Judasi tenkenuio' Jiisuu'ke aa'muru', "Enang ning Tee Naning-naumpo' Paning-etaing nkaang meenasi sira'pari otong, ee'noko Kumponing bakaang meenasi ning-koo sira'pari otong. ³²Ninge Kumponing pankaing-antavansio' teie ning napo' bakaang meenasi amura pankaing-antamuu'naang. Ee', emu' due'ka tee' nkomuaing. ³³Nnurukaa' ee, ning dii' ninka baru' pankaroong o'noriauka'nung. Dii'ke dama'ke besi'meriaing, ee'noko Ju'koong ovontung nauarantu'na' enang naurampimang, ning nanampainoo' dii' poriarupeu'. ³⁴Nerakung boto aropimaang: Piaareeriaing dii'ka. Tee' ninge dii' piaarampimana' dii'ka piaareeriaing. ³⁵Dii'ke dii'ka tee' piaareeriko ookara nantoonge tasi'daaripeu' dii' nkaning barevare-nupoong."

Piita Penkemparavaina' Jiisuu'koo Jiisuu'ke Tero Nauvuru'na'

(*Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Luk 22:31-34*)

³⁶Teketa Piitai aa'puu', "Ovoring, are'aape nanimang?" Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Dake ning siomearupeu' enang nanamatomanoo', nka dama' nii'ngang siomeriaing."

³⁷Piitai nia'uma aa'puu', "Aming-koo ninge siontamparupeu' enang? Ning da' ninka boo'koo makotunsi o'nong." ³⁸Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Da' ee koonto' ning-koo boo'koo makosi? Bakei koonto' masika' nauramaang, kokoree' mme' koo'kuaruko da' beemu'pie penkentaravaing ni'ninka nari' o'noremaung-koo."

Jiisuu' Bauma-anko Nanu' Taung Tamparu'na'

14 ¹Jiisuu'ke aa'muru', "Domang oraka' dee'doriauka'. Kumponing masika'antaveriaing, ee'noko ning masika'antameriainge. ²Mma' bakanava-koo avatevaro otong. Ninge otoriainoo' neriampaing. Tee' naurampiarupeu' tosi dei. ³Dii' otoriainoo' osi neri bakeamira napo' toromaravaing, ee'noko ning-anko po'antarampiaing te' ning o'noainoo' dii' otoriaina'. ⁴Dii'ke noru'eri otong nanampainoo' ee'noko te' basiraripeu'na' noru'eri otong."

⁵Toomasie aa'puu', "Ovoring, nii'ke noru'ampia' te' da' naniainoo'. Arekee' noru'ampipeu' taung te' tavo'maripeu'navung?"

⁶Jiisuu'ke aa'puu', "Ning tee ee'nara taung masakung, kara masakung okovenung ee'noko domaang okovenunge ning ee'nara. Naning Mma'anko bearupeu' baka. Ninge deeko' tavo'antavampeu'. ⁷Dii'ke ning noru'meri dei Mma' noru'eri'peu'; enang-eta noru'ering, ee'noko ooveringe."

⁸Pilipi'ke aa'puu', "Ovoring, Dauma naumeriaing ooampiana'. Tee narung oo-koo piamorimang."

⁹Jiisuu'ke aa'puu', "Ning pankaroonge dii' ninka o'noru'. Arekee', Pilipi', dake ning ee mme' noru'mea'? Naninge ning oomuu'nunge Mma' oovuu'nung. Aming-koo dake aa'pemaang, 'Dauma naumeriai?' ¹⁰Ai' da' masika'antavea' ee, Pilipi', ning Mma'koo o'nomaung ee'noko Mma' ning-koo otomaunge? Ee'noko teing kara naurampimatoining ning-eta poa'. Mma'keta ee'nara-ita pomaung. Mma'ke ning-koo otomaunge bakaang nko-nko nkovumaung. ¹¹Masika'antameriaing ning Mma'koo o'nong ee'noko Mma' ning-koo otong. Makotuaung deeko' masika'antameriaing aing-koo nko-nkoning-koo. ¹²Masika' naurampimang, baa tee ning masika'antamuraung ninge nko-nko nkoamaung nkovuaing. Ee', nkonkonanka pankainanka nkoansing-koo dau basi pankaing nkovuainge, ning Mma'anko nanampaing-koo. ¹³Ee'noko kapoo' nkaang miring-koo nia'meriaing nkoampaing, Kumponing bakaang meenasi sira'antavuaina' ning-koo Bauring-koo. ¹⁴Kapoo' nkoama'naang nia'meriaing nkaang miring-koo nkoampaing."

Jiisuu'ke Tanuaang Meekung Botovuaing Minkuvuu'na'

¹⁵"Dii'ke ning piaameritaa' nkaang boto siomperiaing. ¹⁶Ninge Mma' nia'ampaing nii'nung domang kuaa'anta dii'anko botovuaing, Tanuaang Meekung ee'nara, kara masikung tanata, dii' ninka doong kante otoriaina'. ¹⁷Teinge tamung kansi'koo otoromainge nkavaavarupeu', ooaavarura noru'avaung-koo. Teka dii'ke tee noru'eri otong, ai' tee dii' ninka otorimaung-koo; ee'noko diikaang domang-koo otoi otoaing. ¹⁸Ninge dii'ka maantuaara'nuka-pina' si'dampiauka'nung. Napo' toromaravaing dii'anko. ¹⁹Oki'noo' batei tankinuko tamung kansi'koo otoromainge oomaavauka'nung ee'noko dii'ke oomeriaing. Ee'noko ning domamari o'noma'noaing-koo dii' napo' domantariri otoriainge. ²⁰Te'mung ee'na'mung dii'ke noru'meriaing ning Mma'koo o'nong ee'noko dii' ning-koo otoring tee' ning dii'koo o'nomana'.

²¹"Baa tee nkaang boto aroo'uma siompumaung tee ee'nara naning ning piaamumaung. Ee'noko baa tee naning ning piaamumaung Mma'ke piaavuainge. Ee'noko ninge piaavampaing. Ee'noko ning ninka sira'maravaingee tee-koo."

²²Judasi, Kerio'nunge deea', aa'puu', "Ovoring, aming-koo nii'koo naing-koo oro'daravaingee ee'noko ookara kansi'koo-nupoong-koo deea'?"

²³Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Baa tee naning ning piaamumaung nkaang boto siompuaing. Ee'noko Mma'ke piaavuainge. Mma' ee'noko ning mereaing tee-anko; tee ninka o'noriaing. ²⁴Baa tee ning piaamuaung, teie tee nkaang kara meumpuauka'nung. Ee'noko tee kara minkuanko taaraverimaung nkaang deea', Mma' tee ning botomuu'nung bakaang.

²⁵"Enang aing kapoo'nanka ninge mme' dii' ninka o'noritaa' naurampimaing. ²⁶Teka dama'ke teie Domang Kuaa'antai, Tanuaang

Meekunge, Kumponinge dii'anko botovuinunge nkaang miring-koo, ookara kapoo' nau-antaruriaing, ee'noko noru'antaruriainge napo' ookara kapoo' ninge naurampiru'ning.

²⁷“Tampara, otoriko. Tampara masikung, nkaang mooa koonto' masikung arompimaang. Avitoitoi noru'daria' ee'noko aroreriaka! ²⁸Dii'ke taaramering ninge aa'panko, 'Ninge dii' si'dampiang nka napo' toromaravaing dii'anko.' Dii'ke ning piaamerimaung dei doturotutaripeu' ning Mma'anko nananko, tee-anko ning-koo dau basi-anko. ²⁹Ninge enang naurampiring mme' nkoaravaruko masika'antamerii'naang nkoaravaina'mung. ³⁰Dii' ninka ning baru' pankaroong minkumariauka'nung. Aming-koo, nna' Sietani' pomaang, tamung kansi'koo otoromaing biikaang pankaing. Nka tee nkaang pankaing deea'. Komaaru~ o'noa' baramupeu'nung-koong. ³¹Teka pora paaramuko tara'moa' taaravampaing ookara kansi'nupoonge tasi'paavaina' ninge Mma' narung piaavamaung, ee'noko Mma' narung bakaang pia keperuu'mari siompamaung. Aia', daa'darira danto meriai.”

Jiisuu' Uaini Tamparu'na'

15 ¹“Ning uaini masikung, ee'noko Mma' uaini tarenara. ²Teie ning-koong kaumpe' ookara tooto'umaung teing sinang bi'uriaing. Sinang bi'umaing kaumpe'nanka nerivumaung nii'ning napo' mmau' sinang bi'uu'naang. ³Dii' enang kiiroraad'ariri otoring nkaang kara naurampimaunge nerirurio'. ⁴Ning-koo otoriaing, ee'noko ning dii'koo o'noaing. Dii'ke sinang nkaveriarupeu' ning-koo otoriaura, kaumpe'ke sinang nkavuarupeu'na' kol'koo otoarura.

⁵“Ning uaini ee'noko dii' kaumpe'nanka. Baa tee ning-koo otomaung ee'noko ning tee-koo o'nomaung mmau' sinang nkavuaing. Dii'ke kapoo' nkoveriarupeu' ning-eta taapo' otori. ⁶Naning tee ning-koo otoaung Kumponinge kaumpe'pina' dua'uaing, mara'oainoo'. Kaumpe' tee' oro'nanka oosiaarima nta'koo dua'numpo' paro'doma. ⁷Dii' ning-koo otori dei, nkaang kara dii'koo otoi dei kapoo' nia'meriko dii' piaroripeu'ning dii' oto'deruripeu'. ⁸Tee' ee'na' Mma'nung meenasi sira'paramana' dii'ke sinang mmau' nkaverio'. Ee'noko tee' nari' nkaning barevare-nupoong deentari otoriaing. ⁹Ninge dii' piaarampimaang Mma'ke ning piaamumana'. Nkaang paa-koo otoriaing. ¹⁰Nkaang boto siomperi dii' nkaang-koo paa-koo otorimaatoaing. Tee' nari' Mma'nung boto siompansi bakaang-koo paa-koo o'nomana'.

¹¹“Ninge tee' naurampimang nkaang doturotu dii'koo otoo'naang, ee'noko dii' aa'na' bakei dotue maantodurii'naang. ¹²Nkaang boto aung, 'Dii'ka pakureeri piaareeriaing tee' ninge piaarampimana'.' ¹³Naning boo'pari dei ba'maikori' paari-antavuri pakuvurima, nii'nung aarumo otoa' paa-koong temurii' puru'ui oting. ¹⁴Ee'noko

dii' ninge mmaikori!, kapoo' ninge botorampiring nkoveriaing deeko'.
 15 Dii' ninge botovotonaa'nuka tantampiauka'nung enang-eta deto,
 ai' botovotonaa'nukai noru'aavaung kapoo' biikaning ovontunge
 nkoaamaing. Botovotonaa'nanka-ita mmaikori' tantampimaung kapoo'
 ookara naurampiru'nung-koo Mma'keta taaravantu'ning. 16 Dii'ke ning
 miru'meria!, ninge dii' miru'dampiru'nung ee'noko ninge barerampiru'
 berira sinang mmau' nkaverii'naang, temurii' sinang doong kante
 otomatoaing. Ee'noko Mma'ke aruriaing kapoo' nkaang miring-
 koo nia'eriaing. 17 Aung ee'nara boto ninge naurampimang, 'Dii'ka
 piaareeriaing.' ”

Munte' Nkoaavaina' Jiisuu' Bakaning-koo

18 “Kansi'nupoonge munte'daariko ee' noru'eriaing, ning tee'
 ee'na' tero munte'mau'nunge. 19 Ee'noko dii' teing-kooning dei teinge
 navuraaripeu' biikaning-pina'. Ee'noko dii' ninge meeka'antarampirio'
 teing-pina' deeaing deentariru', ee'noko dii' teing-kooning deea'. Tee'koo
 ee'na'koo teinge dii' munte'daarimaung. 20 Noru'eriaing kapoo' ninge
 naurampiring, aa'dampiring, 'Naning botovotonaa' bakaang pankaing-
 koo dau basi deea!' Teinge ning too'demau'nung deemparako napo'
 dii' tee' too'dentaariainge. Ee'noko teinge nkaang kara taaravau'nung
 dei diikaang kara taaravaapeu'. 21 Teinge tee naning botomuu'nung
 noru'aava!, tee'koo tee' nkoraariaing dii' nkaning deentariko. 22 Ninge
 morai'nange kara nauaranko bei'bei'maavaru'nung dei naninge biikaang
 aarumo orara tampuarupeu'. Nka tampa' sira'mario' bei'bei'maama
 biikaang orara aarumo baku'koo makosiaava'. 23 Baa tee ning
 munte'mumaung Mma' munte'umaunge. 24 Teinge oomaio' kapoo'nanka
 nkoanko'nung nii'nung naninge tero nkovuaruko'ning. Tee' nkoaravarui
 dei naninge biikaang aarumo orara tampuarupeu'. Nka nii'na' nkoaring-
 koo biikaang aarumo bakei orara masikung sira'pari otong, kapoo'nanka
 nkoanko'ning ooaara nee'daang ookakang munte'maaremaung-koo.
 25 Nka tee' nari' nkoaravaing biikaang boto-koong daari masika'
 tavo'aravaina!, aa'pumaung,

‘Teinge tamung munte'mau!’

(Kena 35:19; 69:4)

26 “Tee Domang Kuaa'anta poaing. Tee ee'nara Tanuaang Meekung,
 kara masikung tanata, Mma'ketaing. Mma'ankoita ninge botoampaing,
 ee'noko teie ning-koo kara masikung sira'pumaatoaing. 27 Ee'noko dii'ke
 tee' napo' ning-koo kara masikung minkuerimatoaing ni'ninka teroita
 o'noru'ninge.”

16 1 “Ninge tee' naurampiring dii' dua'dari'neeng-koo. 2 Biikaning
 dootuu'navananka-ita bata'daariaing; ee', bakei, doong poaining-
 koo Kumponing dotu-anta tampaama dupisi'raariainge. 3 Teinge ning
 ee'noko Mma' noru'maarearuta dii' tee' nkoraariaing. 4 Aung tee ninge

uro'ke naurampiring teing kapoo'nanka basiaravaining. Ee'noko tenang tee' oro' aarumo dii'koo teinge nkoaako, dii'ke tenang norunoru'eriaing teing aung kara ninge naurampimatomaung. Ninge tee tero naurampiaruu'nung aung kapoo'nanka ning dii' ninka o'noritaa'. ⁵Teka enang ning nanamang te' naning-anko botomuun'nung-anko. Nka dii'koo narung otoa' ning nia'mema aa'mupeu'nung, 'Are'aape nanimang?' ⁶Ee'noko ninge enang dii' naurampiring-koo dii' pee'dunsie maanto'during.

Tanuaang Meekung Bakaang Nko-nko

⁷Ninge masika' naurampimang, Bakei koonto' tampa' masika' dii'koo, ning anketa tenkenampaing-koo. Ning tenkenamparuko deeko' tee Domang Kuaa'anta dii'anko poarupeu'. Ee'noko ning tenkenampaing deeko' naurampirina', tenkenamira Domang Kuaa'anta dii'anko botoampaing. ⁸Ee'noko teie porai'nange ookara nantoonanka-koo oko'bosi'ario' oraka' nkoarimanoo' tasi'antavuriaing aing aa'ning nauvurima: orara aarumo, tampara aarumo ee'noko aarumo simpe' nkona'. ⁹Teie nauvuriaing biikaang aarumo orara-koo oko'bosi'noo' tee teinge ning Tee Pako'pari'nii' masika'antamaavaruu'nung. ¹⁰Teie tampara aarumo nauvuriaing ning pari'antanunge, ning Mma'anko nananko oomeriauka'nung-koo.¹ ¹¹Napo' nantoong simpe'uriaina' nauvuriainge tamung kansi'koo otoromaing biikaang pankaing tuutunang'koo dua'aru'na' nauvurima.^m

¹²“Ninge mmau' naurampipeu'ning oto'memung. Nka tee, tee kara baru' aa'na' ivekung, enang tampa' noru'eriarupeu'. ¹³Nka tee, Tanuaang Meekunge kara masikung tanatai porai'nange masikung kara ookara taara-antaruriaing. Baka karoauka'nunge, nka kapoo' taaravuaining naururiaing ee'noko kapoo' tavo'aravainanka minkuvuainge. ¹⁴Teie ning daangamuaing. Nkaang meenasi dii' naururiainge. ¹⁵Ookara kapoo' Mma' oto'evumaing ning nkaning. Tee'koo ee'na'koo tee' naurampimang Tanuaang Meekunge nkaang meenasi dii' naururiaing.”

Oraka' Dee' Paariaravaina'

¹⁶“Ning oki'noo' batei tankinuko dama' oomeriauka'nung, ee'noko napo' dama'ke oki'noo' batei otorira oomeriaing.”

¹⁷Nii'ke nii'ninge Jiisuu' bakaninge barevare-nupoonge nii'ka niania' nia'meerima aa'meeriko', “Aung kara miru'noo' aming? Ee'

¹ **16:10** Tanuaang Meekunge Jiisuu' boo'keta daa'uma sira'puu'nung tee Kumponing bauring, naning meekung, tampara ee'noko koonto' masikung. Nii' tee-koo kuung o'noriaing deeko' Kumponing nii' koonto'nuka tamuriai (Rom 1:4). ^m **16:11** Kumponing Jiisuu' daa'ura Sietani' tosi-bauko sira'puu'. Napo' Tanuaang Meekunge pakumurio' Jiisuu' tampa' siompampiko Sietani' bakaninge tasi'paavaing Kumponing tee masikung (Kol 2:15; Rom 8:2; Plp 1:28; Mkn 12:11; 20:10).

naumurima'nomaung, 'Oki'noo' batei tankinuko dama'ke napo' oomeriauka'nung, ee'noko napo' oki'noo' batei tankinuko dama'ke oomeriaing.' Ee'noko napo' aa'murimaung, 'Ning Mma'anko nanampaing.'
 18 Tee aung miru'noo' 'oki'noo' aming? Nii'ke noru'ampia' aming tee' minkuvuinge.”

19 Ee'noko nii'ke nia'ampii'naang piamoriko Jiisuu'ke noru'ura aa'muru', “Ninge aa'pamaang, Oki'noo' tankinuko dii'ke oomeriauka'nung, ee'noko dama' napo' oki'noo' tankinuko dii'ke napo' oomeriaing. Aung tee' minkuansing tee dii'ka ee tana'deerimaang? 20 Masika' naurampimang dii' bironitariaing orarunsirarima, ee'noko tamung kansi'koo otoromaing doturotuariaing. Bane dii' orarunsirarira diikaang orarunsi doturotu-koo toroaravaing. 21 Naning manikuma tooto' paravua'noo' noru'uma oraka' dee'ong, bakaang doong sisikeeravoainamung due'uko. Nka tee tooto' paravura teni sisikeera ampa'opeu', aa'na' doturotuaritaa' otopeu' tooto' ponto'aring-koo. 22 Tee' nari' dii'koo nkoaravaing. Enang dii' orarunsirarimang ee'noko ninge dii' dama'ke oorampiaing, ee'noko diikaang tumsi doturotue maanto'uaing. Naninge te'nempuauka'nunge tee doturotu dii'keta.

23 “Ee'noko tenang doong basiaravainang ning kapoo'koo nia'meriauka'nung. Masikung naurampimang, dii' nkaning barevare-nupoong deentari'ko Mma'ke ookara kapoo' aruriaing nia'eriaing. 24 Dii'ke mme' kapoo'koo nia'eria' nkaang miring-koo. Nia'erira komperiaing dii' dotue maanto'duriaina'.”

Jiisuu'ke Ookara Avo'avoro'nanka Puru'ura Avoreaavaroo'naang Nauvuru'na'

25 “Ninge aung minkunaananka dii' kara mirumiru'ke naurampimaung. Nka batei pomaang aunge ee' oro'ke karai karompauka' nang. Tenang ninge kara sira'pansi minkuampaing Mma'koo. 26 Te'mung tavo'aravaina'mung nkaang miring-koo nia'eriaing. Ee'noko ninge ee' minkuampa' ninge Mma' nia'derompiaing, teo Mma'ke baka piarurimaung-koo; 27 Dii'ke ning piaamerimaung ee'noko masika'antamerimaung ning Kumponing-ankoita mou'nung, tee'koo Mma'ke piarurimaung. 28 Masikung, ning Mma'ankoita mou' aa' kansi'koo, ee'noko ning enang kansi' sipamang, Mma'anko nanama.”

29 Ee'noko nii'ke bakaning barevare-nupoonge aa'pampiru', “Ee aung, da' enang bakei sira'pei minkuemaang. Kara mirumiru' minkuea' otong. 30 Nii'ke enang da' noru'dampiring dake kapoo' ookara noru'ei otong, bane nii'ninge niania' nia'daavaruko noru'epeu'. Tee'koo ee'na'koo da' nii'ke masika'antarampimaang da' Kumponing-ankoita pou'nung.”

31 Jiisuu'ke maku'murima aa'muru', “Ekee, enang asi' masika'antameri!
 32 Nka tee bateinang due'umaang, dii' ookara aroreritaa' avitoitoi

koo'dariainang, ee'noko ning ninka o'noaing. Nka bakei ning ninka o'noauka'nung, Mma' ni'ninka o'noremaung-koo. ³³Ninge dii' naurampiring dii' mooa-po'nupoong deentarii'naang ning-koo otoritaa'. Kansikoo otoritaa' pore'doriaing. Nka domang purintariaing, ninge ookara kansipo' kuung deempaning-koo.”

Jiisuu' Eentavaru'na' Bakaning Barevare-nupoong Paku-koo

17 ¹Jiisuu'ke tee' minkuvurai'nange paning-aape ankamparara aa'puu', “Mma' ee, tee bateinang poing. Ning dauring meenasi ameaing napo' ninge dauringe meenasi aropaina'. ²Irakuta ameu' nantoong ookara tanata-koong ninge domaang oparavauka'nung avoroma'naang ookara nantoong-koo dake ameu'ning-koo. ³Domaang oparavauka'nupoong aing: Da' Kumponing masikung noru'daamaing, nii'nung otoa', ee'noko teinge dake botomeu'na' noru'maamaing ning tee Pako'pari'nii'. ⁴Kansikoo o'noitaa' dakaang meenasi siraka'antavansi o'noing. Dakaang nko-nko opansing nkoama'naang ameu'nung. ⁵Enang tee Mma', pora pankaing-antamei nerameaing tero kansi' otoaruko da' ninka o'noresi nerameu'na'. ⁶Teing-koo nantoong-koo dake tero kansi'keta ameu'ning-koo ookara-koo ninge da' tasi'antavarantu'nung. Teing dakaning deempariri otoroko, dake ning ameu'ning, ee'noko dakaang kara meumpau'. ⁷Ee'noko enang teinge noru'ai otong ookara kapoo' dake ameu'ning ee'noko da'ankoita pou'ning. ⁸Ninge tee kara naumeu'nung nauaranko tampa' taaravau', ee'noko siraka'pariri ning tasi'mau'nung ning tee da'ankoita mou'nung, ee'noko masika'antavaamaung dake ning botomeu'nung.

⁹“Ninge teing pakuarama'naang eentaramang. Ookara kansi'nupoong paku-koo eentamarava', teing nantoong dake ameu'ning-koo naing-koo, dakaning deempariko. ¹⁰Ookara kapoo' nantoong oto'memumaing dakaning, ee'noko da' oto'derumaing ning nkaning. Nantoonge teing ooaara daangamaavaing. ¹¹Ning enang da'anko momaang. Ning kansikoo oto'koong deea', teo aing a' kansikoo otoroko. Mma' meekung ee, dua'ari'neeng tareveriaing dakaang miring-koonge purinto'ke, teie ee'narai miring-koo dake ameu'nunge, teing narung deemparii'naang nee' narung-pina' o'noremana'. ¹²Ning teing ninka o'noritaa' ninge teing tarearansing dakaang miring-koonge purinto'ke, teie ee'narai miringe dake ameu'nunge. Ninge komparansio' naning otoa' paa'aru'nung, nka tee naning dua'nii' tee narung paa'aravaing; te'koo Daari Meekung-koong kara masika'paravaing. ¹³Ning enang da'anko momaang. Ee'noko ning kansikoo o'noitaa' aing kapoo'ning minkuamaang teing nkaang doturotu okovurii'naang, biikaning tumsi teie doturotue maanto'urii'naang. ¹⁴Ninge dakaang kara avoronko kansi'nupoonge munte'aaru', teing kansi'nupoong deeaing deempariaruko ning pina' nari', ai' ning teie

kansi'nupoong-koong deea'. ¹⁵Ninge da' nia'dampa' kansi'nupoong-eta tonta'erii'naang, teka ninge da' tana'damaang tampa' tareverii'naang naning orara-koo. ¹⁶Ning kansi'nupoong-koong deeaung-koo tee' nari' nkaning teing-kooning deea'. ¹⁷Ee'noko teie dakaang karai meekupoong deeng-antaveriaing. Dakaang kara tee masikung ootukunung. ¹⁸Ninge teing botoaransing kansi'nupoong-koo, dake ning botomeu'na' te'. ¹⁹Ee'noko teing noru'aransitaa' ninge ninka aromang teing napo' dakaning meekupoong masikeng deemparii'naang.

²⁰“Aing-koo naing-koo eenta nkoampa' ee'noko teing-koo nantoong-koo napo' ning masika'antamaavaining-koo aing biikaang kara taravaama. ²¹Ning eentamaramaung aing ee'noko teing narung deemparii'naang. Mma' ee, narung deemparii'naang nee' ninka piamomaang tee' da' ning-koo otomana' ee'noko ning da'koo o'nomana'. Narung deemparii'naang piamomaang ookara kansi'nupoonge masika'antamaavaina' ning dake botomeu'nung. ²²Tee ee'nara meenasi ameu'nung avorontu'nung narung deemparii'naang, da' ee'noko ning narung deemaresi o'noremana'. ²³Ning teing-koo o'noko ee'noko da' ning-koo otoko teing narung deempariaing koonto'. Ee'noko tee' nari' ookara kansi'nupoonge noru'aapeu' dake ning botomeu'nung, dake piaaverimaung tee' nari' ning piaamemana'.

²⁴“Mma' ee, teing dake ning ameu'ning ni'ninka o'norii'naang piamomaang ning o'noainoo' nkaang meenasi ooaavaina' tee dake ameu'nung. Aming-koo, nna' dake ning piaameu'nung kansi' mme' nkoaravaruko. ²⁵Mma' ee, da' domang koompari oto'. Tamung kansi'koo otoromainge da' noru'daava', ee'noko ninge da' noru'dansi o'nong, ee'noko ainge noru'ai otong dake ning botomeu'nung. ²⁶Ninge da' nau-antavarantu', ee'noko tee' nari' nkoamaa'noaing paa pankaing oto'evurii'naang paa ning-koo oto'derumana', ee'noko ning teing-koo o'noo'naang.”

Jiisuu' Sisikeera Tora'antavai Dupisi'aako Napo' Domamparu'na'

(18:1–21:25)

Jiisuu' Moo'au'na'

(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50; Luk 22:47-53)

18 ¹Jiisuu' eentavarama tee'purai'nange tenkenampiru' nii' ninka bakaning barevare-nupoong ninka, Kiidironi-nari oki'nari tankimpampiri. Te' ee'noo' mintoong otoko'noo'; tenau-koo meru'. ²Tenau tee mmau' doonge nii' bakaning barevare-nupoong Jiisuu'ninka minkumuriko'noo', Judasi nari', tee Jiisuu' sivuainung kare-nupoong-koo; ³Ee'noko Judasi noru'uitaa' te' pou' tavutavu'navitu ninka ee'noko Ju' biikaang platooronuka~

ninka, piristi'koong ovontunge ee'noko Boto Keperuu'navitue botoaaru'ning ninka. Teing kaava-po'nupoong, kosiana, daamu dovang ninka porou', puu.

⁴Jiisuu'ke ookara kapoo' tee-koo nkoaravaining noru'uitaa' uro'kanoo' donkonura aa'puu', "Dii'ke baa besi'erimang?" ⁵Teinge maku'aama aa'pau', "Jiisuu', Nasareti'nung."

Ee'noko Jiisuu'ke aa'puru', "Ning ee'nara." Judasi, tee too'denung, tee teing ninka donkonuitaa'. ⁶Tenang Jiisuu'ke aa'puriko, "Ning ee'nara," teing dama'du-aape dunka'arira kansi'koo dua'ariru'.

⁷Jiisuu'ke napo' nia'urima aa'puru', "Dii'ke baa besi'erimang?" Ee'noko teinge aa'pau', "Jiisuu', Nasareti'nung."

⁸Ee'noko napo' Jiisuu'ke maku'urima aa'puru', "Ningero naurampiring ning tee ee'nara. Dii'ke ning besi'merima'nomaung deeko' nkaning siperereriko nanaavai." ⁹Teie tee' minkuvuu', bakaang kara tero minkuvuu'nung masikung deemparaa'naang aa'puu'naare, "Mma' ee, ookara ameu'ning-koo narung paa'arava'."

¹⁰Aung aa' Saimoni' Piita bainatu oto'evuko'nung. Bakaang bainatu barampura piristi'koong pankaing bakaang botovotonaa' teka'puma dome' tamparome' ete'uu'. Bakaang miring Malakosi. ¹¹Jiisuu'ke Saimoni' Piita aa'puu', "Tee dakaang bainatu te' bakanoo' kore'eai bakura-koo. Dake ee ning ee' noru'memaang, tee sisikeera Mma'ke bamuu'nung mantompampauka'nung?"

Jiisuu' Tavo'au'na' Aanasi-anko

¹²Tevitue tavutavu'navitue biikaang pankaing ninka ee'noko teing piatooronukai Jiisuu' moo'aara dai'au'. ¹³Ee'noko Aanasi Kaiapasi ba'doraa-anko tutung tavo'au'. Tee Kaiapasi tenang piristi'nuka biikaang pankaing deempari otoko'nung. ¹⁴Tee tee ee'nara Kaiapasi Ju'koong ovontung tero ee' nauvuru'nung, "Tampa'na' ee': Narung masikung booang ookara-koo nantoong-koo."

Piita Penkemparu'na' Jiisuu'koo

(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68; Luk 22:55-57)

¹⁵Saimoni' Piita ee'noko ning nee'ke Jiisuu' siompampetu'nung. Ee'noko Piristi' Pankainge tampa' noru'muio' ning tumaru' bakanava-koo Jiisuu' ninka dama'du-navaro-koo kuung. ¹⁶Ee'noko Piita dama'du donkonui otoko' karanaang-koo. Tee enang ning napo' toromarara simaru'. Ee'noko teni karanaang tarevuko'nani karavamira Piita tung-antavantu' pava-koo kuung. ¹⁷Enang tee, tenie manikumai karanaang tarevuko'nanie Piita aa'puu', "Da' dee'ma aunka' bakaning barevare-nupoong-koong." Piitai maku'uma aa'puu', "A, ning deea'."

¹⁸Tenang ee'ngang kamaarinang, tee'koo teing ovontung biikaang botovotonaa'nukai ee'noko piatooronukai nta' betu'aara tee nta' koroai

donkonai otoroko' ankavoroma. Piita teing-anko nanurai'nange teing ninka donkonai te' otoroko' nta'koo ankavoma.

Aanasie Jiisuu' Niania' Nia'uu'na'
(*Mat 26:59-66; Mak 14:55-64; Luk 22:66-71*)

¹⁹Teie Aanasie, uro'ke Piristi' Pankaing deemparako'nunge sinevuma Jiisuu' bakaning barevare-nupoong-koo nia'uu', ee'noko kapoo' nauvuriko'ning-koo. ²⁰Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', “Ninge doong kante sirapo'ke minkuumaung ookara nantoong-koo. Ookara nkaang kara nauaramaunge dootuu'doma-nairu-koo ee'noko dootuu'nava pankava-koo ookara Ju'nupoong oosiarimanoo'ke. Ninge kapoo' makensi'nung minkuampaung. ²¹Aming-koo dake ning niania' nia'memaang? Teing nantoong niania' nia'eriaing ning taaramaamaing. Teinge noru'ai otong kapoo' ninge minkuumaung.”

²²Jiisuu'ke tee' minkuvuio' teing piatooronuka-koong narunge tanko'puu' aa'puma, “Tee' kareauka' Piristi' Pankaing-ankoi.” ²³Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', “Ninge kapoo' oraka' minkuansing deeko' sira'peaung, nka ninge tampa' minkuanko aming-koo tanko'memaang?”

²⁴Teketa Aanasie Jiisuu' dai'ari otoko botovuu' Kaiapasi-anko, Piristi' Pankaing-anko.

Piita Napo' Penkemparu'na' Jiisuu'koo
(*Mat 26:71-75; Mak 14:69-72; Luk 22:58-62*)

²⁵Piita mme' donkonui otoko teke ankavoma nii'ninge aa'pau', “Da' aunka' bakaning barevare-nupoong-koonarung deea', ee?” Ee'noko Piita penkemparama aa'puu', “A, ning deea'.”

²⁶Ee'noko piristi'nuka biikaang pankaing bakaning-koong botovotonaa'koo narunge, tee Piitai dome' napu'uu'nung ba'maiko'ke karoma aa'puu', “Da' ee ninge teka mintoong-koo Jiisuu' ninka ooramparuing tantaramaang?”

²⁷Ee'noko napo' Piitai aa'puu', “Otoa'.” Ee'noko tenang namu'ke kokoree' koo'kuu'.

Jiisuu' Pailati'ke Sinevuu'na'
(*Mat 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Luk 23:1-5*)

²⁸Teketa tero bakei maatanang, Jiisuu' Kaiapasi-nava-ita Ovo'ma' Pankaing Rooma'nung bakanava-koo tavo'au'. Teka teing Ju'nupoong koinaavaruu' biikaang toomo orari-antavaara Baari'koong Paroro nai-koo makosiaavarupeu'noo'koo. ²⁹Ee'noko Pailati' siarara dama'dua kune'urira aa'puru', “Aming nkovuio' tuumpierimaang aung naning?” ³⁰Ee'noko ee' maku'au', “Teie kapoo' orara nkovuaruko nii'ke da'anko tavo'ampiarupeu'.”

³¹Pailati'ke napo' aa'puru', "Dii'ke dii'ka nkaverira paaraveriaing diikaang botoi naururimana!." Ju'koong ovontunge maku'aama aa'pau', "Nii' taura'maria' naning tavampiko boo'koo." ³²Tee' nkoarako Jiisuu' bakaang kara intampaako tee boo'paravaing-koong masikung deemparu', ai' Ju'nupoonge tee aa'barata'koo~ intampaama tavaariaung.

³³Pailati' kuung-aape tumparara tee-koo pava-koo Jiisuu' bokuvuma aa'puu', "Da' ee daurarong Ju'nupoong biikaang?" ³⁴Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Tee niania' dake daka matauei nia'memaang, ai' nii'ninge da' naurairo?" ³⁵Pailati'ke maku'uma aa'puu', "A, ning aa' Ju'nupoong-koong deea'. Dakaning nantoonge ee'ninge ee'noko piristi'koo ovontunukai da' ning-anko tavo'daing. Aming kapoo' dake nkoveinge?"

³⁶Jiisuu'ke aa'puu', "Nkaang muu' ninge tareamaung aung kansi'ketaing deea'. Tee kansi'ketaing dei nkaninge piatooronukai kare nkoaama pakumaapeu' Ju'koong ovontunge dai'maa'neeng-koo. Teka nkaang taretare oovunoo'ketaing." ³⁷Tee'puko Pailati'ke nia'uma aa'puu', "Da' ee daurarong ee?"

Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Masika' minkueing, ning ee'nara daurarong. Ning ponto'marama kansi'koo mou'nung aung kapoo' narung nkoama'naang, kara masikung sira'pama'naang. Baa tee kara masikung siompumaung ning taaramumaung." ³⁸Pailati'ke aa'puu', "Aming ee'nara kara masikung?"

Jiisuu' Beekavau'na'

Pailati' napo' dama'du siarara Ju'koong ovontung otorou'noo' aa'puru', "Ninge kapoo' ooampa' aung beeka-koong. ³⁹Diikaang aarumo ee' siong-antavui otong: ninge narung kiimatanuka-koong simpiri'antarerompiaing ookara mare' kante Taamang Baari'koong-koo. Enang dii' arekee' piarorimang, aung Ju'nupoong Biikaang Daurarong simpiri'antarerompiaing'naang?"

⁴⁰Aung aa' bokiaama maku'au'nung, aa'paama, "A, tee deea'. Nii' Barabas piamorimang." Barabasi tee bakiaa' bauko nantoong tavurima.

19 ¹Aung aa' tee, Pailati'ke botoario' Jiisuu' moo'aara mura'au'. ²Ee'noko tee mura'aarai'nange piatooronukai akapeu'aama mo'ming kunikunisi daurarong~ bakaang baakopo-pina' nkoaara bore'koo kurumpau', ee'noko mononopa' isikung dauraronuka biikaang-pina' karompumaung, kurumpau'. ³Tee' nepu'aara tee-ankoi poroko' aa'paama, "Tampara masikung, Daurarong Ju'nupoong Biikaang!" Ee'noko tee' minkuaama tanko'paako'.

⁴Ee'noko Pailati' napo' dama'du toroarara karika' aa'puru', "Ee aing, ninge tee a' dama'du tavo'ampaing dii'koo dutakanoo' dii' nau-koo kapoo' aung-koo ooampa' tee tuumpi-koo makosi." ⁵Tee' minkuvuko Jiisuu' dama'du siaru' bore' kunikunisie baakopoari, ee'noko mononopa'

isikung karompumaung kurumparitaa'. Enang tee, Pailati'ke aa'puru', "Ooveriaing, tee aung ee'nara."

⁶Teketa piristi'nuka-koo ovontunge ee'noko biikaang piatooronukai Jiisuu' ooaarai'nange bokiaama aa'pau', "Aa'barata'koo taakaveaing! Aa'barata'koo taakaveaing!" Pailati'ke aa'puru', "Dii'ke dii'ka nkaverira aa'barata'koo taakaveriaing. Ninge kapoo' ooampa' tuumpi-koo makosi." ⁷Ee'noko Ju'koong ovontunge maku'aama aa'pau', "Nii' boto oto'memuring aung nau'ka boo'paravaing naumuri otoing, aung Kumponing Bauring tamparamaung-koo."

⁸Teketa Pailati'ke tee taaravurai'nange bakei aa'na' avorou'. ⁹Ee'noko pava-koo kuung napo' tumparara Jiisuu' aa'puu', "Da' areketa pou'nung?" Ee'noko Jiisuu'ke maku'noo' navua'. ¹⁰Pailati'ke aa'puu', "Dake ning karamea' o'nong ee? Noru'ea' ee ninge makosi da' sirapo' si'koo ee'noko aa'barata'koo taaka-koo?"

¹¹Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Da' makosi deea' kapoo' nko-koo ning-koo Kumponing tutung makosi-antuaruko deeko'. Tee'koo tee naning ning da'anko tavo'muinung kapoo' bakei aa'na' orara nkovuing."

¹²Pailati'ke tee taaravurai'nange bakei napo' aa'na' piavou' sirapo' sipuu'naang. Ee'noko Ju'koong ovontung aa'na' bokiaama aa'pau', "Dake sirapo' sipeaing deeko' ookarai noru'daapeu' da' dakaang pankaing Siisa' ba'maiko' deea', ai' baa tee daurarong baka tamparamaung Siisa' too'denung deempari otong."

¹³Ee'noko Pailati'ke tee kara taaravura siaru' Jiisuu' bokuvui, ee'noko ba'namparu' kara simpe'doma ba'nava'nang taataru-koo, te' ee'noo' Kapang Tapee'po'noo' tampaamanoo', nii'noo' Ju'nupoong urikupoong biikaang kara-koo Kabata tampaamanoo'.

¹⁴Tenang ee'nang duaa' tavo'kuko te'mung-koo boona'mung Baari'koong~ Paroro-koo. Pailati'ke Ju'koong ovontung aa'puru', "Diikaang aung daurarong." ¹⁵Teinge kara maku'aama bokiaama aa'pau', "Taveaing! Taveaing! Taakaveaing aa'barata'koo!" Pailati'ke ee' nia'uru', "Dii' ee piarorimang tee ee'nara diikaang daurarong taakavama'naang aa'barata'koo?" Piristi'koong ovontunankai maku'aama aa'pau', "Nii' daurarong oto'memuria', dauraronuka biikaang pankaing, Siisa' narung oto'memuring." ¹⁶Aung aa' tee'paako Pailati'ke kasivuarura taura'puru' aa'barata'koo taakavaava'naang.

Jiisuu' Aa'barata'koo Taakavau'na'

(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32; Luk 23:26-43)

Enang tee Pailati'ke taura'purio' nii'ning piatooronukai Jiisuu' oko siong-antavau'. ¹⁷Ee'noko Jiisuu'ke bakaang aa'barata' nkavui osi-eta tenkenuu' bera Makupi'noo' tampaamanoo' basiaru', Ju'nupoong biikaang kara-koo Kolokata' tampaamanoo'. ¹⁸Teka ee'noo'ka taakavau'

aa'barata'koo. Ee'noko kenaankara nii'naanka napo' taakavaaretu' aa'barata'koo, nii'nara tampavine-aape, nii'nara mare'aanavine-aape, ee'noko Jiisuu' meu'. ¹⁹Pailati'ke taa'ni'anta daarivura aa'barata'koo niiri-antavuu' ee' minkunaare:

“JIIISUU' NASARETI'NUNG, JU'NUPOONG BIIKAANG DAURARONG.”

²⁰Te' Jiisuu' taakavau'noo' osi-koo due' deemparako mmau' Ju'nupoonge tee taa'ni'anta sira'pario' deeruaako', aing aa'ning kara-koo daariari otoko: Ju'na', Rooma'na', ee'noko Kiriki'na'.

²¹Ju'nupoong-koo piristi'koo ovontunukai Pailati' aa'pau', “Ee' daarieina', ‘Ju'nupoong Biikaang Daurarong,’ makosi deea'. Nii'na' daarieaing ee'pina', ‘Aung baka aa'paramaung: Ning Daurarong Ju'nupoong Biikaang.’” ²²Nka Pailati'ke maku'urima aa'puru', “Kapoo' daariansing tee' nari' daariari otoaing.”

²³Teketa piatooronukai Jiisuu' aa'barata'koo taakavaarai'nange bakaang mononopa' nkavaama tankee'eu' karemarantu-koo, namarana' piatooro naruna'. Ee'noko tee mononopa' isikung nkavau' tenaa' ootukunaa' navaro-koo bavunii'naa', tua'noo' dapa'doma dopa. ²⁴Teing piatooronuka aa'peeko', “Dere'ampiauka'nung, deikoo'meerima ooampiaing baie nkavupeu'.” Tee' ee'na' nkoarako Daari Meekung masika'paru' aa'pumaung-koo,

“Teing tankee'eu' nkaang baarong bii'ka, ee'noko deikoo'eu' nkaang mononopa'koo.”

(Kena 22:18)

Ee'noko tee' ee'na' piatooronukai nkoau'.

²⁵Tenang tee Jiisuu' bauko-namainta ee'noko Maaria Kolopas ba'aang, ee'noko Meeri' Ma'dala-nani, teing ee'ning Jiisuu' bakaang aa'barata'koo due' donkonai otoroko'. ²⁶Jiisuu'ke bauko ee'noko ning ba'maiko' due' donkonampesio' oomureta bauko aa'puu', “Ee nko', dauring tee.” ²⁷Ee'noko napo' tee'purai'nange ning aa'muu', “Dauko teni.” Teketa teni bokuantu' niikanava-koo o'norii'naang.

Jiisuu' Boo'paru'na'

(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41; Luk 23:44-49)

²⁸Teketa Jiisuu'ke noru'uu' ookara kapoo' nkoaraa'naang makosi Kumponingeroita tampuu'ning tee' dupearako. Ee'noko Daari Meekung dupe-anta-koo Jiisuu'ke aa'puu', “Ning nukaa'moing.” *(Kena 22:15; 69:21)*

²⁹Teke tee kokotonaro' te' otoko' uaini kaaveerii'ke maanto'naro'. Teinge kapoo' tee-koo uaini-koo boovong-antavaara napo' bana'koo dai'antavaara intampau' Jiisuu' karankanoo'. ³⁰Jiisuu'ke teru' mantompura aa'puu', “Bakearing.” Ee'noko bakaang bore' aru'arara domang si'nuu'.

Jiisuu' Tupu'au'na' Mato'ng-koo

³¹Te'mung te'mung doona'mung miring Maamu-antana'mung, doong uaana'mung aa'na' meeka'mung-koo boona'mung deempario'. Ee'noko

teinge Ju'koong pankenge ee' noru'au!, “Teing aa'barata'koo taakavarining tee' nari' otoroko Doong Uaana'mung orariara'neeng.” Tee'paara Pailati'koo eentavariru' botoarako piatooronukai teing-koong taakavaaru'ning-koong kau' nenko'aava'naang, bera namu'ke booroio' sing-antavaarii'naang aa'barata'keta. ³²Ee'noko piatooronuka berorai'nange tutuna'nung-koong kau' nenko'au!, teketa tee-koong Jiisuu'koo amenka'koo taakavau'nung-koong. ³³Teka Jiisuu'anko pororai'nange tero boo'pario' ooau!, tee'koo kau' nenko'aavaruu' Jiisuu'koong. ³⁴Teketa narunge piatooronuka-koonge daanko'ke Jiisuu' too'puu' mato'ngang-koo, ee'noko namu'ke ereng ntong ninka dakoaru!. ³⁵Masika' naurampimang, ninge ee'narai ooansio' tee' nkoau!. Nii'ke bakaninge noru'ampiri otong tee kapoo' minkuamaa'nomaung tee masikung, ee'noko ninge masikung minkuamaang noru'ansitaa' ninge tee' sira'pamaang dii'ke napo' masika'antaverii'naang. ³⁶Tee kapoo' nkoaru'nung Daari Meekung masika'paraa'naang aa'puu'na!,

“Tee-koong koo'nari' nenko'aavauka'nung.” *(Kena 34:20)*

³⁷Ee'noko nii'nung Daari Meekung-koong nanaare ee' otong,

“Nantoonge ooaavaing tee too'pau'nung.” *(Sakaraia' 12:10)*

Jiisuu' Dako'au'na'

(Mat 27:57-61; Mak 15:42-47; Luk 23:50-56)

³⁸Aung aa' tee dama'ke, Josepa' Arimatea'nunge Pailati' nia'uu' Jiisuu' bakaang mono nka-koo taura'puu'naang. Josepa' tee Jiisuu' bakaning-koong barevare-nupoong-koo narung deempari otoko'nung, teka makemparitaa' Ju'koong ovontung-koo avoroma. Ee'noko Pailati'ke taura' avuio' bera Jiisuu'koong mono sivura nkavuu!. ³⁹Nikodemasi ninka nari' beretu!. Tee Nikodemasi tee ee'nara Jiisuu' tutung beero'uu'nung muunganang. Teie mmau' duuni tampa' nuuraa' meea-koong ee'noko alosi-koo kenotoario' kompi, daping mou-koong nara'pina' basi manki'noo', naning daurarong dako'koo makosinoo!. ⁴⁰Tenaankai Jiisuu'nung mono nkavuretai'nange boo'nuka nopa'na' nopa'uretu' baaronge tee ninka tampa' nuuraa' ninka, tee' ee'na' nkoariko'na' Ju'nupoonge dako'aarii'naang mono. ⁴¹Te' aa'barata'koo dupisi'au'noo' mintoong-nanau otoko', ee'noko tenau-koo meu' nerakung kuvi dako'doma otoko' naning mme' siparava'nareng. ⁴²Te'mung Ju'nupoong biikaang Doong Uaana'mung-koo maamu-na'mung^a deemparako Jiisuu' te' sipuretu' te' kuvi due' otoko.

Jiisu' Boo'keta Daa'aru'na'

20 ¹Aung aa' tee, tero maatanang Saandei-na'mung mme' tane'puko, Meeri' Ma'dala-nani kuvi dako'doma nanuu', ee'noko

^a 19:42 Tenang duaa' tumparako doong maamuna'mung-koo tee Doong Uaana'mung tutumparako'nung. Josepa' Arimatea'nung ee'noko Nikodemasi iri'narumpuresi dako'uretu' tee Jiisuu', Doong Uaana'mung orarivure'neeng-koo.

tee ku'nung kapang-koong diiri'ario' karanaang-eta oovuu'. ²Ee'noko oovurai'nange teni kua'paru' nee'anko, Saimoni' Piita-anko ee'noko ning Jiisuu' ba'maiko'. Ee'noko naumurema aa'muretu', "Tee Oving kuvi-eta nkavaing. Ee'noko sipainoo' noru'ampia!" ³Teketa tee enang nee'ke Piita naankai simaretai'nange kuvi dako'doma kua'maresi meretu'; ⁴Ee'noko aa'na' kua'mari Piita divu'amira kuvi-koo tutung tavo'maru'. ⁵Ee'noko kinkinamirai'nange ooantu' baaronanka. Nka kuvi dako'doma tumarava'. ⁶Ee'noko Saimoni' Piita porai'nange koonto' tee kuvi dako'doma tumparu', ee'noko baaronanka oovuu' te' tamung otoko. ⁷Ee'noko tenaa' baarong-nanaa' Jiisuu'koong bore' dai'au'nanaa', tenaa' oovunoo' otoko, nii'ning baaronanka ninka deea', baka kai'ari otoko. ⁸Teketa ning dama'ke tumaru', ee'noko ooamirai'nange deeko' Kumponing boo'keta daa'uu'nung masika'antavantu'. ⁹Nka nee'koo mme' siraka'parava' tee kara Daari Meekung-koo otoing Jiisuu' boo'keta daa'aravaing-koong, bane noru'ampesi naumuru'noo'. ¹⁰Ee'noko teketa tee nee' osi toromaretu'.

Jiisuu' Meeri' Ma'dala-nani-anko Tavo'kuu'na'
(*Mat 28:9-10; Mak 16:9-11*)

¹¹Aung aa' tee, Meeri' kuvi dako'doma dama'du donkonui biromparako', ee'noko biromparama kinkinura ookuu' kuvi-koo kuung. ¹²Ee'noko teka kuvi-koo kuunga koosinunka kenaankara oovuretu' kakaarai duanavaresi, te' ba'namparesio' Jiisuu'koong mono tero otou'noo', nii'nung bore'kanoo' ee'noko nii'nung kau'kanoo'. ¹³Koosinungkai' aa'puretu', "Ani ee, da' aming-koo birontaramang?" Ee'noko tenie maku'urema aa'puretu', "Tee aa' ning nkaang Oving nkavaara tokoo sipaio', ee'noko sipainoo' noru'ampa'."

¹⁴Ee'noko tenie tee' minkuvurai'nange torotoroarama Jiisuu' oovuu' te' donkonui otoko, nka tasi'pua' tenie tee Jiisuu'. ¹⁵Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu', "Ani ee, da' aming-koo birontaramang? Dake baa besi'emaang?" Tenie mintoong tarenara-pina' noru'uma aa'puu', "Ee aung, dake nkaveing deeko' ning naumeaing sipeinoo', ninge mera nkavampaina'."

¹⁶Jiisuu'ke miring tampuma aa'puu' teni, "Meeri." Ee'noko koonto' tee-anko toroarama tero Ju'nupoong urikupoong biikaang karai karoma tenie aa'puu', "Rabonai." Aung miru'noo' ee' oro', Nau-anta Oving.

¹⁷Jiisuu'ke teni aa'puu', "Ana'antameauka', ai' ning mme' Mma'anko deto toromarava'. Bera mmaikori' ee'noko ntara'mainkaang-anko nanira naueriaing ning nanamang Mma'anko ee'noko diuma-anko, nkaang Kumponing-anko ee'noko diikaang Kumponing-anko."

¹⁸Ee'noko Meeri' Ma'dala-nanie nii' bakaning barevare-nupoong naumurima aa'muru', "Ninge ooansing Oving, ee'noko tee kara naurampiring naumui."

Jiisuu' Bakaning Barevare-nupoong-anko Tavo'kuu'na'
(*Mat 28:16-20; Mak 16:14-18; Luk 24:36-49*)

¹⁹Ee'noko te'mung ee'na'mung Saandei-na'mung muung-aapenang nava-koo nii' bakaning barevare-nupoong oosimariru'. Da'marira o'noru' Ju'koong ovontung-koo amorompima. Ee'noko tenang Jiisuu' pou'. Pora nii'koo meu' donkonuma aa'muru', "Tampara, ee aing! Mooa tee dii'koo otoaing!" ²⁰Ee'noko tee' minkuvurai'nange bakaang bireng nau-antamuru' ee'noko manto'nang. Ee'noko nii' bakaning barevare-nupoong bakei aa'na' dotumariru' Ovoring ooampira. ²¹Ee'noko Jiisuu'ke napo' aa'muru', "Mooa-po'nupoong otoriaing. Mma'ke ning botomuu'na' ninge dii' botorampimang." ²²Tee' minkuvura domaange nii' uupumurira aa'muru', "Tanuaang Meekung nkaveriaing. ²³Dii'ke nantoong biikaning oreng aarumo tonta'evurereriko tonta'ari otoaing, ee'noko dii'ke tonta'evurereriaruko tonta'arava' otoainge."

Toomasie Jiisuu' Oovura Masika'antavuu'na'

²⁴Narung nii'koong Kivora-ita Kenaanka-koong Toomasi, nii'noo' Pauroong tampampiko'nung nii' ninka otoaruko Jiisuu' pou'. ²⁵Ee'noko nii'ke nauampima aa'pampiru', "Nii'ke Ovoring ooampiring." Toomasie maku'murima aa'muru', "Ninge niiri-koong taamu ooamparura bireng-koo, napo' tanka' dusi'amparura niirie tupu'uu'nung-koo taamu-koo, ee'noko nkaang bireng mato'nang-koo dusi'amparura deeko' ninge masika'antavampauka'nung."

²⁶~Beenang-taa doong tankinuio' napo' nii' ookara bakaning barevare-nupoong naru'marira o'noriko' pava-koo kuung, Toomasi nari'. Bane ku'nung pinka'ario' Jiisuu' nii'koo meu' donkonura aa'muru', "Mooa-po'nupoong otoriaing!" ²⁷Ee'noko Jiisuu'ke Toomasi aa'puu', "Dakaang bireng a' dusi'eai, ee'noko nkaang bireng oomeai. Bireng tovorod'arara a' ning-koo manto'nang-koo dusi'eai. Noru' keekoo'koong bakerarara masika'anta oto'derui otoai." ²⁸Toomasie maku'uma aa'puu', "Kei, nkaang Ovoring ee'noko nkaang Kumponing Da!" ²⁹Jiisuu'ke aa'puu', "Da' ee ning oomera masika'antameng? Nka biraankenanka masikeng teing nantoong oomaava' masika'antamaavaining."

Aung Buuku-koong Okora'noo'

³⁰Ee'noko tee, Jiisuu'ke nii'ning oovuning taa'ni'anta nkuvuu' nii'ke bakaning barevare-nupoonge ooampirio' aung-koo buuku-koo daariarava'. ³¹Aing daariampirining otomaung dii'ke masika'antaverii'naang Jiisuu' tee Kumponing Pako'pari'nii' nii' domang-anta-koo, Kumponing Bauring ee'nara. Ee'noko tee, tee' masika'antaverima dii' domaang-po'nupoong otorii'naang bakaang miring-koo.

Jiisuu' ~Kenaanka-taa-anko Bakaning Barevare-nupoong-anko Tavo'aru'na'

21 ¹Jiisuu' napo' taa'ni'poi sira'antavaru'na' nii' bakaning barevare-nupoong Kaaleli'naru'koo o'noriko tee' ee' nkoaru': ²Saimoni' Piita, Toomasi (Pauroong tampampiko'nung), Natanielo' (Kana-namono-nung, Kaaleli'nameng-koonoo'), nee' Siebedi-baurinketa, ee'noko nii'naanka kenaankara bakaning barevare-nupoong-konaanka nii' nari' o'noriko. ³Saimoni' Piitai nii'ning aa'muru', "Ning kapa'koo nanang." Nii'ke aa'pampiru', "Ee', tee aa' nii' morii'naang." Teketa bakaasi-koo aa'emarira te'mung ee'na'mung ootukuna'mung muunganang kapa'kampima nau asi'nu barankampia'.

⁴Duaa' mme' tavo'arako Jiisuu' donkonuu' teru'koo tapiru. Ee'noko nii'ke bakaning barevare-nupoonge ooampia' tee Jiisuu'pina'. ⁵Ee'noko teie aa'muru', "Ee aing nemiaa', dii' ee barankiriaruing?"

Nii'ke aa'pampiru', "Ee', barankampia'."

⁶Ee'noko Jiisuu'ke aa'muru', "Napo' sionung dua'eriaing bakaasi-koo tampanaang-aapei nii'ning barankiriaina'." Ee'noko tee'puio' nii'ke sionung napo' dua'ampiru' ntong-koo, ee'noko dua'ampira mmahu' kapa'nara' dau'pampira intampampiaruu'. ⁷Ee'noko ning Jiisuu' ba'maiko'ke Piita aa'pantu', "Tee aung Oving." Ee'noko Saimoni' Piita tee Oving taaravura bakaang mononopa'ke io' kiru'aru'nunge nopa'arara dinkitoo'aru' ntong-koo. ⁸Ee'noko nii' nii'ning bakaning barevare-nupoong piisi'koo duumumpiru' sionung kapa'nara'ke maanto'uiio' taari'marira barampampiri; te' tavi' dau'pampiru'noo' baru' isipo' kansi'keta deea'noo', pa'noko' kivora daanga'pina'.

⁹Teketa piisi'koo simarirai'nange ooampiru', tavi' ee'noko berete' nta'koo dau otoko. ¹⁰Jiisuu'ke nii' aa'muru', "Nii'ning tavi'koo tavo'eriaing teing-koo barampererining-koo." ¹¹Teketa Saimoni' Piita enang bakaasi-koo aa'earu', ee'noko sionung barampuu' piisi'aape tavi' pankainankai maanto'uiio'. Teing tavi'ning narung daaku'keta pa'noko' kivora-ita beenaumo [153]. Nka bane tavi' mmahu', nka sionung dere'arava'. ¹²Jiisuu'ke nii' aa'muru', "Porira mamompiai." Ee'noko nii' maia'moru' ee' nia'koo "Da' baa?" noru'ampirita' tee tee Oving. ¹³Teka Jiisuu' porai'nange berete' nkavura amuru', tavi'ke tee' siong-antavui.

¹⁴Te'mung ee'na'mung beenana' taa'ni'poi sira'antavaru'na'mung Jiisuu' baka nii'koo bakaning barevare-nupoong-koo boo'keta daa'ararai'nange.

Jiisuu'ke Piita Tautauvuu'na'

¹⁵Aung aa' tee, taamang bakemarirai'nange Jiisuu'ke Saimoni' Piita aa'puu', "Saimoni', Jooni baring, dake ee ning piaamemang aing-koo

dau basinoo'?" Teie maku'uma aa'puu', "Ee'. Dake noru'mei otong, ninge piaaramang." Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu', "Nkaning sipisipi'koong sie'nanka tanataveriaing."

¹⁶ Ee'noko napo' kemu'kana' Jiisuu'ke aa'puu', "Saimoni', Jooni bauring, dake ee ning piaamemang?" Teie maku'uma aa'puu', "Ee', Ovoring, dake noru'ei otong ninge da' piaaramang." Jiisuu'ke aa'puu', "Nkaning sipisipi'nanka tareveriaing." ¹⁷ Aung aa' beemu'pina' Jiisuu'ke aa'puu', "Saimoni', Jooni bauring, dake ee ning piaamemang?" Piita oraka' dee'ou' Jiisuu'ke beemu'pie niania' nia'uiio', aa'puma, "Dake ee ning piaamemang?" Ee'noko Jiisuu' aa'puu', "Ovoring, da' ookara kapoo' noru'ei otong. Dake ning noru'mei o'nong da' ninge piaransi o'nong." Jiisuu'ke aa'puu', "Nkaning sipisipi'nanka tanataveriaing. ¹⁸ Masika' nauramaang, da' nemia'daritaa'nange tokonii' pinka'darama avitoitoi naniko' piaroko'na', ee'noko panka'darara dakaang bireng tovorod'aravaing, ee'noko nii'nunge bireng pinka'dura tokoo nkaruaing piaroauka'noo'." ¹⁹ Tee' aa'barata'koo Piita booaina' Jiisuu'ke minkuvuma nauvuu', Kumponing-anko meenasi tavo'uma. Ee'noko Jiisuu'ke aa'puu', "Ning siomeaing."

Jiisuu'ke Jooni Tautauvuu'na'

²⁰ Piita dama'du-aape toroarama ning Jiisuu' ba'maiko' oomuu', ning ee'nara taamang naiampima Jiisuu'koo darimaritaa' nia'ama aa'pantu'nung, "Da' baie kare-nupoong-koo sing-antaruu'naang?" ²¹ Ee'noko Piitai ning oomurai'nange Jiisuu' aa'puu', "Ovoring, arekee' tee aung naning?" ²² Jiisuu'ke maku'uma aa'puu', "Tee domampari otoaing bera ning napo' moainoo' miru'ampaing deeko' tee dakaang kapoo' deea'. Ning siomeaing dake." ²³ Tee' minkuvuio' minkunaa beremparu' Jiisuu' bakaning barevare-nupoong-koo ning moompauka'nung. Nka Jiisuu'ke minkuvua' ning moompauka'nung. Teeo aa'puu', "Tee domampari otoaing bera ning moainoo' miru'ampaing deeko' tee dakaang kapoo' deea'." ²⁴ Ning tee ee'nara bakaning barevare-nupoong-koonge aing kapoo' minkuansing ee'noko daariansi. Ee'noko nii'ke noru'ampiri otong tee kapoo' ninge minkuansing tee masikung.

Botunanaare

²⁵ Ee'noko tee nii'ning oovuning kapoo' mmau' Jiisuu'ke nkovuu' a' otoaing. Ookara naruna' naruna' daari-koo ookara kansi' makotuarupeu' pa teing buuku kong-koo tee daariaapeu'ning.